

UNIVERZITA PARDUBICE

FAKULTA EKONOMICKO-SPRÁVNÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2021

Iveta Šilhánková

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Vliv daní na vývoj HDP
Bakalářská práce

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE (projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Iveta Šilhánková**
Osobní číslo: **E18699**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná ekonomika a správa: Veřejná ekonomika**
Téma práce: **Vliv daní na vývoj HDP**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Zásady pro vypracování

Cílem bakalářské práce bude komparativní analýza a vyhodnocení vlivu daně z příjmu a DPH na vývoj HDP v České republice v retrospektivě od roku 1992 do současnosti.

Osnova:

HDP a jeho vývoj v České republice od roku 1992.

Daňová soustava v České republice.

Vývoj daně z příjmu a DPH v České republice od roku 1992.

Komparativní analýza vývoje daně z příjmu a DPH s HDP.

Závěr a vyhodnocení vlivu vývoje vybraných daní na HDP.

Rozsah pracovní zprávy: cca 35 stran
Rozsah grafických prací: –
Forma zpracování bakalářské práce: **tisková/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- BRČÁK, J. et al. Makroekonomie: makroekonomický přehled. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. 262 stran. ISBN 978-80-7380-708-5.
- Český statistický úřad [online] Praha: Český statistický úřad, c2020 Dostupné z: www.czso.cz
- KUBÁTOVÁ, K. Daňová teorie a politika. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2018. 269 stran. ISBN 978-80-7598-165-3.
- PROVAZNÍKOVÁ, R. a VOLEJNÍKOVÁ, J. Makroekonomie I: pro bakalářské studium. Vydání první. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2019. 2 svazky (107; 132 stran). ISBN 978-80-7560-220-6.
- MARKOVÁ, H. Daňové zákony 2020. Praha: Grada, 2020. 296 s., ISBN: 978-80-271-1333-0.
- MYANT, M. R. Vzestup a pád českého kapitalismu: ekonomický vývoj České republiky od roku 1989. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. 351 s. XXI. století; sv. 26. ISBN 978-80-200-2288-2.
- SAMUELSON, P. A. a NORDHAUS, W. D. Ekonomie. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1991. xl, 1011 s. ISBN 80-205-0192-4.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.**
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: **1. září 2020**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2021**

L.S.

prof. Ing. Jan Stejskal, Ph.D.
děkan

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 1. září 2020

Prohlašuji:

Práci s názvem Vliv daní na vývoj HDP jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 10.5.2021

Iveta Šilhánková v. r.

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Ing. Jolaně Volejníkové, Ph.D. za cenné rady, připomínky a ochotu při vedení této bakalářské práce.

ANOTACE

Cílem bakalářské práce byla komparativní analýza a vyhodnocení vlivu daně z příjmu a DPH na vývoj HDP v České republice v retrospektivě od roku 1992 do současnosti. V práci byly provedeny dílčí analýzy vlivu DPH, daně z příjmu fyzických osob (DPFO) a daně z příjmu právnických osob (DPPO) a na závěr byla provedena celková analýza vlivu všech daní. V případě DPH a HDP bylo zjištěno, že se obě křivky se pohybují ve vlnách společně jen s tím rozdílem, že HDP bylo svým vývojem většinou o jeden rok. V případě DPFO byl vidět větší rozdíl mezi křivkami a v řadě výkyvů se vývojové křivky neshodují. Po zavedení přímé sazby v roce 2008 je již vidět na dalším vývoji, že pokud roste HDP, roste i výnos DPFO. DPPO měla v průběhu let nejvyšší výkyvy, které dosahují výrazně vyšších hodnot než výkyvy HDP. Z práce vyplynulo, že i když se způsob výběru daní v ČR mezi lety 1993 a 2020 měnil a vyvíjel, byly nalezeny shody mezi výběrem daní a vývojem HDP.

KLÍČOVÁ SLOVA

HDP, daně, DPH, daň z příjmu fyzických osob, daň z příjmu právnických osob, Česká republika

TITLE

The Impact of Taxes to GDP Development

ANNOTATION

The aim of the bachelor's thesis was a comparative analysis and evaluation of the impact of income tax and VAT on GDP development in the Czech Republic in a retrospective from 1992 to the present. Partial analyses of the impact of VAT, personal income tax (PIT), and corporate income tax (CIT) were carried out at the end and an overall analysis of the impact of all taxes was carried out. In the case of VAT and GDP, it was found that both curves move in waves together only with the difference that GDP was mostly one year earlier. In the case of PIT, a greater difference between the curves was seen and in a number of fluctuations the development curves do not match. Following the introduction of the direct rate in 2008, it is already seen in further developments that if GDP is growing, so does the yield of the PIT. The CIT has had the highest fluctuations over the years, reaching significantly higher levels than GDP fluctuations. The thesis showed that although the method of tax collection in the Czech Republic varied and evolved between 1993 and 2020, matches were found between tax collection and GDP development.

KEYWORDS

GDP, taxes, VAT, personal income tax, corporate income tax, Czech Republic

OBSAH

ÚVOD	11
1. HDP JAKO ZÁKLADNÍ MAKROEKONOMICKÝ UKAZATEL	13
1.1. METODY VÝPOČTU HDP	13
1.2. HOSPODÁŘSKÝ CYKLUS	14
2. DANĚ	16
2.1. TŘÍDĚNÍ DANÍ.....	17
2.2. VZTAH MEZI DAŇOVÝMI SAZBAMI A DAŇOVÝMI PŘÍJMY VLÁDY - LAFFEROVA KŘIVKA	18
2.3. DAŇOVÁ KVÓTA	19
3. DAŇOVÁ SOUSTAVA ČR	21
3.1. HISTORIE DAŇOVÉ SOUSTAVY	21
4. VÝVOJ DANÍ Z PŘÍJMU A DPH	22
4.1. DAŇ Z PŘIDANÉ HODNOTY (DPH).....	23
4.2. DAŇ Z PŘÍJMU FYZICKÝCH OSOB (DPFO)	24
4.3. DAŇ Z PŘÍJMU PRÁVNICKÝCH OSOB (DPPO)	26
5. VÝVOJ INKASA VYBRANÝCH DANÍ OD ROKU 1993 DO ROKU 2020	28
5.1. VÝVOJ INKASA DPH	28
5.2. VÝVOJ INKASA DANÍ Z PŘÍJMU	32
5.2.1. <i>Vývoj inkasa daně z příjmu fyzických osob (DPFO)</i>	32
5.2.2. <i>Vývoj inkasa daně z příjmu právnických osob (DPPO)</i>	35
6. VÝVOJ HDP MEZI ROKY 1993 A 2020	38
6.1. VÝVOJ HDP OD ROKU 1989 DO ROKU 1993, OBDOBÍ TRANSFORMACE	41
6.2. VÝVOJ HDP MEZI LETY 1994 A 1999.....	42
6.3. VÝVOJ HDP MEZI LETY 2000 A 2008, OBDOBÍ RŮSTU ČESKÉ EKONOMIKY	42
6.4. VÝVOJ HDP MEZI LETY 2008 A 2013, OBDOBÍ HOSPODÁŘSKÉ KRIZE.....	43
6.5. VÝVOJ HDP OD ROKU 2014 DODNES	43
7. KOMPARATIVNÍ ANALÝZA VLIVU DANÍ NA HDP	44
7.1. VLIV DPH NA VÝVOJ HDP	45
7.2. VLIV DPFO NA VÝVOJ HDP	46
7.3. VLIV DPPO NA VÝVOJ HDP	48
7.4. VLIV VŠECH DANÍ NA VÝVOJ HDP	50
7.5. KORELAČNÍ ANALÝZA VLIVU DANÍ NA HDP	52
ZÁVĚR	53
POUŽITÁ LITERATURA	55
PŘÍLOHY	60

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vývoj sazeb DPH od roku 1993 do roku 2020.....	24
Tabulka 2: Sazba a základ DPFO v roce 1993	25
Tabulka 3: Vývoj daňových sazeb a pásem DPFO od roku 1993 do roku 2007	26
Tabulka 4: Vývoj daňových sazeb DPPO od roku 1993 do roku 2020.....	27
Tabulka 5: Korelační analýza - vlivu daní na HDP	52

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Schéma hospodářského cyklu	15
Obrázek 2: Lafferova křivka.....	18
Obrázek 3: Daňová kvóta průměr OECD a ČR	20
Obrázek 4: Vývoj vybraného inkasa DPH mezi lety 1993 až 2020 (v mil. Kč).....	28
Obrázek 5: Meziroční rozdíl ve výběru inkasa DPH mezi roky 1993 až 2020	29
Obrázek 6: Vývoj sazeb DPH mezi lety 1993 až 2020.....	30
Obrázek 7: Vývoj vybraného inkasa z DPFO mezi lety 1993 až 2020 (v mil. Kč).....	32
Obrázek 8: Meziroční rozdíl ve výběru inkasa DPFO mezi lety 1993 až 2020	33
Obrázek 9: Vývoj vybraného inkasa z DPPO mezi lety 1993 až 2020 (v mil. Kč).....	35
Obrázek 10: Meziroční rozdíl vybraného inkasa DPPO mezi lety 1993 až 2020	36
Obrázek 11: Vývoj sazby DPPO mezi lety 1993 až 2020	37
Obrázek 12: Vývoj HDP mezi lety 1993 až 2020 (v běžných cenách, v mil. Kč)	39
Obrázek 13: Vývoj tempa růstu HDP mezi lety 1993 a 2020.....	40
Obrázek 14: Porovnání vývoje tempa růstu DPH a HDP	45
Obrázek 15: Vývoj tempa růstu DPFO a HDP	47
Obrázek 16: Vývoj tempa růstu DPPO a HDP	49
Obrázek 17: Vývoj tempa růstu všech daní a HDP	51

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

ČR	Česká republika
DPFO	Daň z příjmu fyzických osob
DPH	Daň z přidané hodnoty
DPPO	Daň z příjmu právnických osob
EHS	Evropské hospodářské společenství
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj

ÚVOD

Daně jsou nejdůležitějším příjmem státního rozpočtu, a zároveň se přímo dotýkají každého z nás. Z tohoto důvodu nejsou daně jen otázkou ekonomickou, ale i politickou, a jejich vhodné nastavení je trvale diskutováno mezi politiky, ekonomy i veřejností. Již po nějakou dobu ekonomové řeší vhodné nastavení sazby daní, protože, jak prokázal americký ekonom Arthur Betz Laffer, se snižující se daňovou sazbou se zvyšuje ochota lidí platit daně. Je ale velmi složité najít optimální bod, kdy je výběr daní nejefektivnější. Nejcitlivější nastavení daňové sazby je pak samozřejmě u daní, které tvoří největší podíl na celkovém výběru, což jsou v podmínkách ČR daně přímé, tedy DPFO a DPPO, a DPH.

Obecná ekonomická teorie nepochybuje o vztahu mezi velikostí výběru daní a celkovým stavem ekonomiky, který je u nás běžně vyjadřován prostřednictvím HDP. **Tato práce si proto vytkla za cíl provést komparativní analýzu a vyhodnocení vlivu daně z příjmu a DPH na vývoj HDP v České republice, a to v retrospektivě od roku 1992 do současnosti.**

Práce bude založena na analýze datových řad vývoje HDP a vybraných daní od vzniku ČR, tj., od roku 1993 dodnes, a na jejich vzájemném porovnání prostřednictvím komparativní analýzy, případně doplněné o analýzu korelační. Pro vytvoření teoretického rámce pro provedení těchto analýz bude sloužit studium odborných textů a zákonných a podzákonných norem a jejich rešerše.

Bakalářská práce je členěna do sedmi kapitol. První kapitola se zbývá tématem základního makroekonomického ukazatele HDP, u kterého se budeme zbývat jeho základními vlastnostmi a způsoby jeho vyjádření. Představíme si také jednotlivé metody výpočtu. Ve druhé části této kapitoly popíšeme hospodářský cyklus, který představuje kolísání reálného produktu ekonomiky. Zaměříme se na jeho jednotlivé fáze a příčiny, které způsobují přechody mezi jednotlivými fázemi.

Následuje druhá kapitola, kde se již budeme věnovat principu daní. Stanovíme si, k čemu daně v ekonomice slouží a jak se jednotlivé typy daní dělí. Zaměříme se na ty způsoby třídění, které jsou pro naši potřebu podstatné. U daní je důležité nastavit správně míru zdanění obyvatelstva, tento vztah je sledován prostřednictvím výše daňové sazby a výše daňových příjmů vlády. Touto problematikou se zabýval Arthur Betz Laffer, který tento vztah vyjádřil pomocí tzv. Lafferovy křivky. Na toto téma navážeme daňovou kvótou, která představuje právě

podíl daňových příjmů státního rozpočtu na HDP. V rámci toho si rozebereme, jak velká je míra daňového zatížení v ČR.

Ve třetí kapitole již přistoupíme ke konkrétnímu nastavení daní, tedy k současné daňové soustavě ČR. Zde rozebereme, jaké druhy daní se v ní vyskytují. Současná podoba daňové soustavy prošla celou řadou novelizací a několika reformami. Z tohoto důvodu se podíváme na její historii, protože po roce 1989 byla vytvořena zcela nově, a rozebereme její vývoj až dodnes.

Čtvrtá kapitola se bude věnovat vývoji jednotlivých daní, u kterých budeme sledovat, jak se vyvíjely, a to převážně sazby daně a základ daně. Pro podrobnější analýzu, z nich byly vybrány daně, které mají nejvyšší podíl na příjmu státního rozpočtu. Těmi tedy jsou zástupci přímých daní, tedy DPFO a DPPO, a jako na zástupce nepřímé daně, se podrobně podíváme na DPH.

V páté kapitole se budeme zabývat stejnými daněmi s tím rozdílem, že se zaměříme na vývoj vybraného inkasa. Budeme tedy sledovat, kolik bylo v jednotlivých letech vybráno, ale také, jaké bylo meziroční tempo růstu výběru inkasa vybraných daní.

Šestá kapitola nám přiblíží vývoj HDP, které budeme sledovat obdobně, jako v předešlé kapitole, daně. Bude se tedy jednat o vývoj HDP v běžných cenách v milionech korun českých a vývoj tempa růstu HDP. Tato kapitola bude rozčleněna do jednotlivých časových období.

Na závěr v sedmé kapitole porovnáme pomocí komparativní analýzy vývoj jednotlivých daní a HDP, kdy použijeme poznatky, které byly popsány v předešlých kapitolách a budeme hledat jejich vzájemnou souvislost.

1. HDP JAKO ZÁKLADNÍ MAKROEKONOMICKÝ UKAZATEL

V makroekonomii je sledována celá řada makroekonomických ukazatelů. Jeden z hlavních je hrubý domácí produkt (HDP), který představuje výkon dané ekonomiky za určité časové období. Tento údaj je vyjádřen v peněžních jednotkách a sleduje finální produkty dané ekonomiky, tedy zboží a služby konečné spotřeby. Definicí HDP uvádí např. Brčák (2018, str. 31-33), který říká, že „*HDP představuje hodnotu finální produkce vytvořené za určité období výrobními faktory, které působily na území státu*“. Jeho výši a způsob výpočtu v České republice stanovuje Český statistický úřad.

1.1. Metody výpočtu HDP

V praxi existují tři metody výpočtu HDP, které jsou následující:

a) Produkční (výrobní) metoda.

Tato metoda je založena na sčítání přidaných hodnot jednotlivých institucionálních sektorů. Vypočítává se tedy jako produkce, od které se odečte mezispotřeba, aby nedošlo ke dvojnásobnému započítávání, a od daní z produktů se odečtou dotace na produkty. HDP tedy vznikne součtem čistých daní a přidaných hodnot.

b) Výdajová metoda.

Zde se HDP zjišťuje jako součet výdajů na spotřebu domácností (C), hrubých investic firem (I), vládních výdajů (G) a čistého exportu (NX).

Rovnice pro jeho výpočet tedy vypadá následovně: $HDP = C + I + G + NX$

c) Důchodová metoda.

Tato metoda výpočtu spočívá v součtu prvotních důchodů jednotlivých subjektů v národním hospodářství. Jedná se tedy o součet všech příjmů, které představují čistý národní důchod. Ty jsou však vyjádřeny v tržních cenách, a tak musí být sníženy o dotace a o nepřímé daně. Vznikne tedy požadované HDP v cenách výrobních faktorů. (Jurečka, 2017)

Dále se ještě rozlišují dva druhy HDP, u kterých záleží, zda jsou stanoveny v cenách tržních nebo reálných. Jedná se tedy o nominální HDP, které je vyjádřeno v běžných cenách, neboli také v cenách tržních, kdy se jedná o aktuální ceny vztahující se přesně k danému roku, ve kterém je stanovováno HDP. Vedle toho se vyjadřuje reálné HDP, které se liší tím, že je vyjádřeno ve stálých cenách předem stanoveného základního roku, podle kterého se bude

oceňovat HDP v následujících letech. Díky tomu se HDP očistí o inflaci a dá se zjistit reálná hodnota růstu či poklesu ekonomiky. (Jurečka, 2017, Finance v praxi © 2017 – 2021)

Další způsob, kterým můžeme vyjádřit HDP, je tempo růstu produktu. Zde jde o procentuální změnu mezi jednotlivými roky. Pro lepší odhad výkonosti ekonomiky se také přepočítává HDP na jednoho obyvatele, převážně kvůli přesnosti mezinárodního srovnání. (Finance v praxi, © 2017 - 2021)

Vývoj HDP v čase v podstatě koreluje s vývojem hospodářského cyklu. Znamená to tedy, že změny v hospodářském cyklu se přímo odrážejí do tempa růstu HDP, neboli, že hospodářský cyklus můžeme považovat za teoretický základ pro tvorbu HDP. Z tohoto důvodu je pro vytvoření teoretického aparátu naší práce potřeba popsat hospodářský cyklus podrobněji.

1.2. Hospodářský cyklus

Ekonomika prochází různými opakujícími se cykly, ve kterých se střídají období růstu a období poklesu, neboli recese. Jde tedy o kolísání reálného produktu ekonomiky okolo potenciálního produktu. Hospodářský cyklus se dá ohraničit. Začátkem i koncem cyklu je období, kdy se ekonomika dostane do stejného bodu, neboli se vystřídají všechny fáze cyklu. Tyto fáze jsou čtyři, a jsou to 1) fáze expanze, 2) fáze vrcholu, 3) fáze kontrakce a 4) dno. Podrobněji o nich bude pojednání dále. Díky globalizaci, tedy díky propojení různých ekonomik států, je časté, že se tyto fáze cyklu projevují stejně. (Samuelson, 1991, Brčák, 2018)

Příčiny hospodářských cyklů

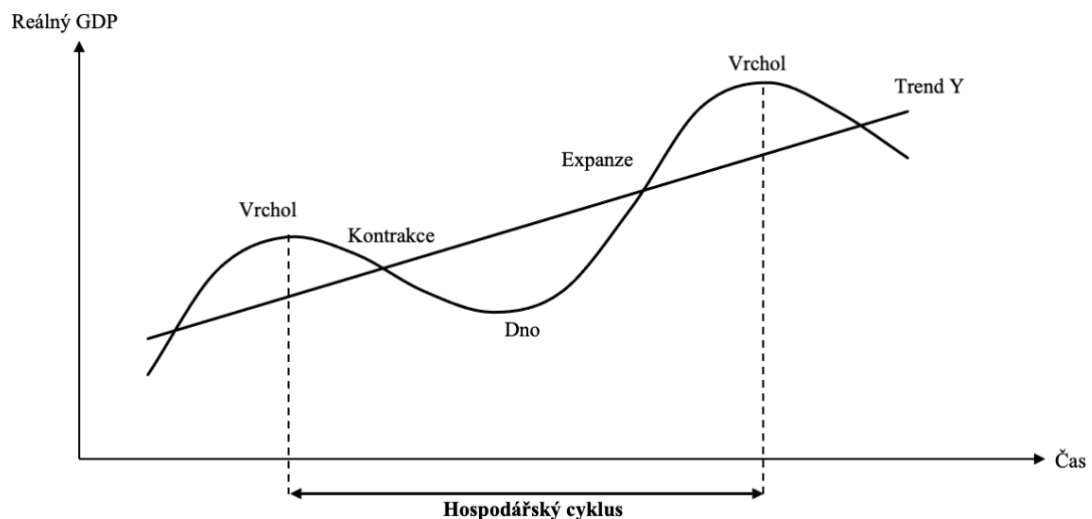
Příčin hospodářských cyklů je celá řada. Můžeme je dělit na šoky na straně poptávky a nabídky. Ty se pak dále dělí na negativní a pozitivní. Mezi pozitivní poptávkové šoky můžeme řadit veškeré příčiny, které zvyšují objem peněz v ekonomice, jako například snížení daní a růst vládních výdajů nebo také růst čistých vývozů. U pozitivních nabídkových šoků dochází ke snížení nákladů firem, a také ke snížení daní. V těchto případech dochází tedy k expanzi ekonomiky. Pokud se jedná o negativní šoky, tak na straně poptávky to mohou být například nízká důvěra ve vládu nebo snížení výdajů, jak domácností, tak vlády. Nabídkové šoky mohou být růst cen vzácných komodit, jako je ropa, nebo důsledky přírodních katastrof. Jedná se tedy

o situaci, kdy je ekonomika ve fázi recese. Další možné příčiny mohou být vnější a vnitřní. Vnitřní příčiny vznikají v rámci samostatného ekonomického systému. Jde například o nepřiměřené investice, ceny v ekonomice nebo přílišné spoření domácností. Vnější vlivy jsou hůře ovlivnitelné a jsou často globální. Jedná se například o přírodní katastrofy, válečné konflikty nebo hospodářské krize. (Samuelson, 1991, Brčák 2018)

Fáze hospodářského cyklu

Jak již bylo zmíněno výše, hospodářský cyklus má čtyři fáze, jejichž obecný průběh nám znázorňuje následující graf.

Obrázek 1: Schéma hospodářského cyklu

Zdroj: vlastní zpracování podle Volejníková, 2019, str. 42

Podívejme se tedy podrobněji na jednotlivé fáze hospodářského cyklu. První popisovanou fází je fáze expanze, tedy fáze růstu, nebo také konjunktury. Jedná se o období, kdy roste reálné HDP. Tato fáze je charakteristická tím, že domácnosti více utrácí, tedy jim roste poptávka po produktech. Firmy na to reagují vyšší produkcí, a díky tomu vznikají nová pracovní místa. Společně s tím roste také zaměstnanost, která může způsobit i následný růst inflace. Zvyšují se také mzdy. Díky vyšší spotřebě a mzdám jsou také vyšší příjmy z daní, díky kterým může i stát více investovat a zvýšit své výdaje. Následným vyvrcholením expanze nastává fáze vrcholu. Tato fáze je současně nejvyšším bodem hospodářského cyklu. Nastává v ní přesycení ekonomiky, ve kterém začíná upadat poptávka po produktech, přičemž ale firmy mají stále velkou produkci. V tuto chvíli reálný produkt překročí potenciální. Následná fáze

kontrakce představuje opačný průběh, tedy pokles ekonomiky. Můžeme ji nazývat také recesí, a pokud trvá delší období, tak také depresí. Firmám klesá odbyt a s tím i zisky. Začíná propouštění zaměstnanců a roste nezaměstnanost. Klesá spotřeba domácností, investice firem i vlády. Společně klesají i úrokové sazby. Poslední fází je dno, nebo také sedlo, kdy ekonomika klesne na minimum, a často také pod potenciální produkt. Následně přichází opět oživení ekonomiky a cyklus se uzavírá. (Samuelson, 1991, Brčák 2018)

Nyní máme specifikované základní charakteristické rysy HDP, a jakým způsobem by se měl teoreticky vyvíjet v rámci hospodářského cyklu. Víme tedy, z čeho je HDP složen a jaké příčiny jej ovlivňují. Jednou z celé řady příčin jsou také změny v rámci daní. V následující kapitole se proto nejprve podíváme, k čemu daně slouží a jaký mají vztah k příjmům státu.

2. DANĚ

Daň je platba, se kterou se pravidelně setkává každý občan, den, co den, ať už je odváděna osobně nebo přes jiný subjekt. Nejlépe se dá daň charakterizovat svými vlastnostmi. Odvádí ji povinně ze zákona každý soukromý subjekt, a tím přispívá do veřejného rozpočtu. Zaplacenou daň již není možno požadovat zpět, a tak se tato platba stává nenávratnou. Neexistuje však za ní žádné konkrétní protiplnění, které by si mohl plátce sám stanovit, a tudíž jejími dalšími vlastnostmi jsou neúčelovost a neekvivalentnost. Dle zákona se do daní zahrnují také clo a poplatky, které však nesplňují některé vlastnosti, které daně mají. Například poplatek má jasný účel a jednorázovou povahu. Také je velmi sporné, zda se dají vnímat jako daně příspěvky na sociální a zdravotní zabezpečení. Mají mnoho společných vlastností, ale nedají se zařadit přímo do kategorie daní. (Kubátová, 2018)

Daně jsou jedním z důležitých nástrojů, jak může vláda ovlivnit ekonomický vývoj země. Jsou důležitým příjmem do státního rozpočtu, což je hlavní důvod jejich existence. Od toho se také odvíjí skutečnost, že veřejný sektor má prostřednictvím daní také různé ekonomické funkce, kterými jsou jednak funkce alokační, která se uplatňuje při neefektivním rozmístění zdrojů, tudíž díky veřejnému rozpočtu může rozmístit prostředky tam, kde je to potřeba. Další funkce je redistribuční, kde jde o přerozdělení důchodů od přebytkových subjektů k deficitním, například pomocí sociálních dávek, aby nevznikaly propastné rozdíly. Funkce, která pomáhá vyrovnávat rozdíly při cyklických výkyvech v ekonomice a tím vyvážit jednotlivé makroekonomické veličiny, je funkcí stabilizační. (Kubátová, 2018, Stibůrková, 2010)

2.1. Třídění daní

Daně se mohou třídit podle několika hledisek. Pro potřeby této práce bude nejdůležitější věnovat se třídění dle vazby na důchod poplatníka, což znamená dělení na daně přímé a nepřímé. Přímé daně jsou charakteristické tím, že poplatník odvádí vyměřenou daň dle výše svého důchodu nebo ceny majetku, tady jde o daně důchodové či majetkové. V tomto případě je poplatník a plátcem tatáž osoba, na rozdíl od nepřímých daní, které fungují tak, že poplatník daň zaplatí a plátcem daně ji pak odvede příslušnému finančnímu úřadu. Tudíž daň není závislá na výši důchodu, ale na ceně nakupovaného zboží nebo služby. Dají se tedy označit za daně spotřební. Jde o další dělení, které závisí na objektu, za který se daň platí. Jsou to již zmiňované daně majetkové, důchodové a spotřební. Dříve šlo také o daně na hlavu, které se ale dnes již nepoužívají. Patří sem ale i daně výnosové, obrátové nebo daně finančních transakcí. (Kubátová, 2018)

Dalším způsobem dělení daní je dle subjektu, které vymezuje osobu nebo okruh osob, kteří musí daň odvést (rodina, manželé nebo právnická osoba). (Kubátová, 2018)

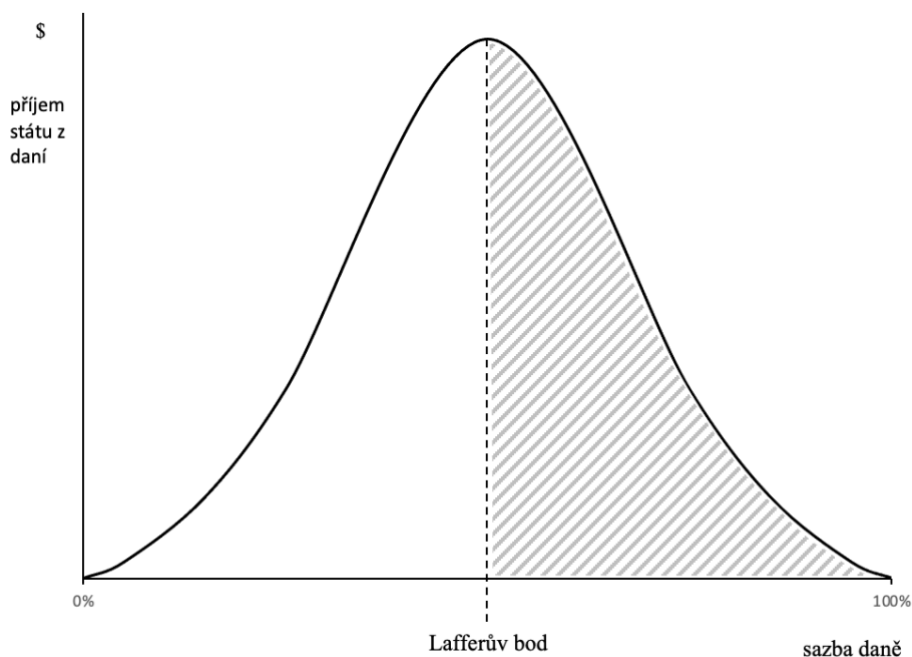
Jako další by bylo ještě vhodné zmínit dělení daní dle druhu sazby, kdy rozlišujeme, zda má daň vztah k daňovému základu. Daně, které jsou bez vztahu k základu, neboli také daně paušální, jsou daně spíše historické. Spočívaly v tom, že všichni platili danou částku bez jakéhokoli rozdílu. Specifické daně, které se stanovují dle počtu jednotek, například dle rozlohy pozemku, množství litrů nebo kusů. Jedná se například o daň spotřební. Jako poslední typ daní jsou daně určené dle daňového základu, jako je například daň důchodová. (Kubátová, 2018)

V neposlední řadě by se mělo zmínit dělení daní dle OECD do šesti hlavních skupin, do kterých OECD zařazuje i příspěvky na sociální zabezpečení. Jako poslední způsob třídění vyberme dělení daní dle stupně progresivity. Zde je důležitá závislost mezi mírou zdanění a růstem důchodů. V proporcionálním pojetí se jedná o míru zdanění, která se nemění s výší důchodu a platí se tedy stejné procento při jakékoliv výši důchodu. Progresivní daní je potom daň, která roste úměrně s růstem důchodu. U regresivní daně je pak situace opačná, tedy čím větší důchod, tím menší zdanění. Toto dělení je pro nás důležité především proto, že dříve v ČR byla DPFO daní progresivní, což znamená, že bylo stanoveno pásmo daňové sazby. (Vančurová, Láchová a Zídková, 2014)

2.2. Vztah mezi daňovými sazbami a daňovými příjmy vlády - Lafferova křivka

Stát na své fungování potřebuje finanční prostředky a jeho nejvýznamnějším příjmem jsou právě daně. Je však složité určit efektivní míru zdanění. Tímto problémem se zabýval zejména americký ekonom Arthur Betz Laffer. Na základě Lafferovské ekonomie v 70. letech minulého století vznikla tzv. Lafferova křivka. Lafferova myšlenka je založená na principu závislosti vybraného inkasa daní na výši daňové sazby. Říká tedy, že je důležité nastavit daňovou sazbu tak, aby nebyla příliš vysoká nebo nízká, tedy, aby byla v nejefektivnějším bodě. Křivka znázorňuje průběh míry zdanění, kdy zpočátku rostou daňové příjmy, poté se začíná křivka zpomalovat, až dojde do konečného bodu, který se nazývá Lafferův bod, a který určuje hranici daňové sazby, za kterou již začnou příjmy klesat. Od této chvíle, tedy s postupným zvyšováním sazby, budou příjmy z daní klesat. Je to způsobené tím, že lidé přestanou být ochotní pracovat, protože z jejich příjmu se odvede takové množství peněz, které již nebude pro ně akceptovatelné, nebo se budou různými způsoby vyhýbat placení daní. Výsledkem toho je pak výrazné zvyšování míry šedé ekonomiky ve státě. (Jurečka, 2017)

Obrázek 2: Lafferova křivka

Zdroj: vlastní zpracování podle Volejníková, 2019, str. 61

Jak je patrné z předchozího grafu, Lafferův bod leží v pomyslném středu křivky. To však neznamená, že je dělicím bodem. Je to poslední bod, kdy daňové příjmy jsou na svém maximu, což ale neznamená, že je to bod optimální. Napravo od tohoto bodu leží oblast, do které by se ekonomika neměla nikdy dostat, jedná se o takzvanou prohibitivní zónu. V této

oblasti je již velmi rozšířena šedá ekonomika a ekonomika, která by se měla rozvíjet, stagnuje, nebo začíná upadat. Nalevo od Lafferova bodu leží oblast s přiměřenou daňovou zátěží. Zde jde tedy o situaci, kdy se omezuje šedá ekonomika a vytváří se vhodné prostředí pro podnikání a inovace. V obou těchto oblastech leží body, které mají stejný výběr daně. Napravo však vzniká příznivá situace pro další ekonomický vývoj. (Jurečka, 2017)

Praktické ověření této teorie můžeme pozorovat i v ČR, kdy například při postupném snižování sazby DPPO, jejich výnosy stále stoupají. Je však pravdou, že sazba daně není jediný faktor, který ovlivňuje objem výběru daně. Tato situace funguje pouze v případě teoretické Lafferovy křivky. V případě křivky empirické již je situace sporná. Není prakticky možné uplatnit daná pravidla na jakoukoliv ekonomiku, protože každá má stanovený jiný daňový systém a co platilo dříve, většinou již dnes nefunguje. (Jurečka, 2017)

2.3. Daňová kvóta

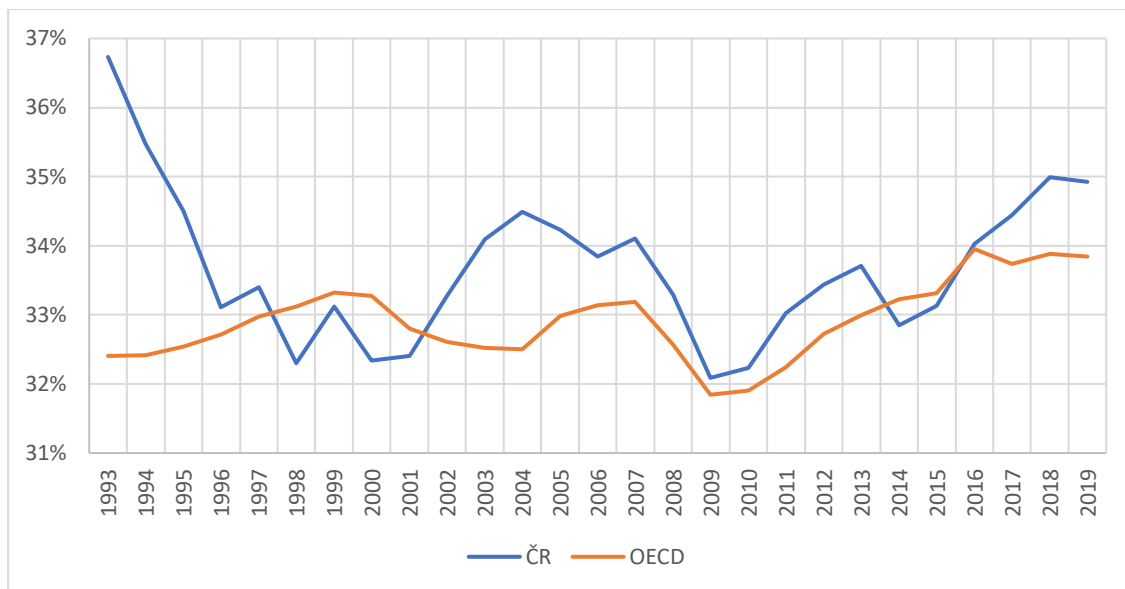
Souvisejícím tématem ke vztahu mezi daňovými sazbami a částkou daňového příjmu vlády je téma daňové kvóty. Daňová kvóta je makroekonomický ukazatel, který vyjadřuje poměr daňových příjmů státního rozpočtu k HDP. Sleduje tedy míru daňového zatížení na daném území a za určitý čas. V zásadě existují dva způsoby stanovení daňové kvóty. Jednoduchá daňová kvóta je počítána jako podíl pouze daní na HDP. Složená daňová kvóta je již složena z více příjmů a jsou tedy do ní zahrnuty i dávky ze sociálního a zdravotního pojištění a clo. Daňovou kvótu sleduje OECD. V tomto ohledu se také řeší struktura daňové kvóty, které se také říká daňový mix. Tento daňový mix rozděluje daně dle jejich druhu, a také z hlediska daňového určení. Vyspělejší země se řadí spíše k zemím s vyšší daňovou zátěží, ale i řada vyspělých zemí má zátěž nižší. Daňové výnosy se skládají z celé řady daní, ale většinou jen dvě až tři daně mají nejvyšší podíl na výnosu. V zemích OECD jsou hlavním příjmem daně důchodové. Druhými jsou daně spotřební. Značné příjmy také plynou z výběru na sociální zabezpečení. Různé země OECD mají právě jedny z těchto typů daní jako hlavní příjem. (Kubátová, 2018)

Pro výpočet daňové kvóty (DK) se používá jednoduchý vzorec, který je podílem daňových výnosů (DV) ku HDP tedy: $DK = DV / HDP$.

V každé zemi tedy může vyjít daňová kvóta poměrově jinak. Převážně díky tomu, jak daná země pohlíží na daně, a co do daní tedy započítává. Druhým důležitým aspektem je také, zda odhad HDP byl správný a vypočítán dle stejných metod. Existuje také celá řada aspektů, které

ovlivní výsledný údaj. Například existence šedé ekonomiky, placení daní ze sociálních dávek nebo také existence daňových výdajů, které představují různé zvýhodnění a které výslednou daň sníží. (Kubátová, 2018, Marval, 2006)

Obrázek 3: Složená daňová kvóta, průměr OECD a ČR

Zdroj: vlastní zpracování podle OECD, 2020

V roce 1993 byla daňová kvóta v ČR opravdu vysoká tedy 36,73 %, což byl výrazný rozdíl oproti průměru OECD, kde byla kvóta 32,41 %. Je však vidět, že byla daňová zátěž snižována tak výrazně, že byla v roce 1998 dokonce pod průměrem OECD. Od roku 2000 se kvóta postupně velmi mírně zvyšuje, ale má řadu výkyvů, tedy k roku 2000 byla daňová kvóta 32,34 %. Poslední naměřená hodnota v ČR byla k roku 2019 ve výši 34,93 %. Průměr OECD byl 33,84 %, to tedy znamená, že ČR leží lehce nad průměrem OECD. (OECD, 2020)

V rámci EU bylo nejvyšší daňové zatížení v roce 2019 v Dánsku, které má hodnotu 46,34 %, a nejnižší daňové zatížení má dlouhodobě Irsko s hodnotou 22,66 %. (OECD, 2020)

V této kapitole jsme si definovali, jak fungují daně obecně a k čemu slouží. V následující kapitole si již představíme konkrétní nastavení daní v ČR, jak je nastavená daňová soustava a jak se v průběhu let měnila.

3. DAŇOVÁ SOUSTAVA ČR

Současná daňová soustava ČR vznikla v roce 1993, společně se vznikem státu a s celkovou daňovou reformou, a je upravována řadou zákonů. V rámci daňové soustavy ČR se daně dělí na daně přímé a nepřímé. Jsou to veškeré daně, které existují na našem území. Na tomto třídění je také založen celý daňový systém ČR.

Nepřímé daně jsou:

- a) DPH – daň z přidané hodnoty;
- b) Spotřební daně (daň z minerálních olejů, z piva, lihu, vína a meziproductů a tabákových výrobků);
- c) Ekologické daně (daň ze zemního plynu, elektrické energie, pevných paliv).

Přímé daně jsou:

- a) Daně důchodové: DPFO, DPPO;
- b) Majetkové daně: silniční daň, daň z nemovitých věcí a daň u nabytí nemovitých věcí.

Daňová soustava má také své požadavky, a to je daňová efektivnost, jednoduchost, srozumitelnost a vhodné ovlivňování a chování ekonomických subjektů. (Marková, 2021)

3.1. Historie daňové soustavy

Daňová reforma v roce 1993

Po Sametové revoluci v roce 1989 bylo rozhodnuto, že se nebude reformovat stávající systém daňové soustavy, ale že se vytvoří systém zcela nový. Československo bylo do té doby centrálně plánovanou ekonomikou a cílem transformace bylo převést ho na ekonomiku tržní. Daňové zákony byly schvalovány již v roce 1992. I když v roce 1993 došlo k rozdělení Československa, zákony se již nepředělávaly, a tak došlo k přechodu na nový daňový zákon. V průběhu let se pak zákony vyvíjely a přicházely jejich různé novely. (Kubátová, 2018)

Reforma veřejných financí v letech 2003 – 2004

Hlavní motivací pro tuto reformu byla skutečnost, že se ČR připravovala na vstup do EU. S tím byla spojena povinnost implementace legislativy EU. Hlavním cílem bylo snížení deficitu veřejných financí a podpoření hospodářského růstu země. Jedním z nástrojů, jak dosáhnout pozitivních výsledků, byla řada daňových změn. Ve výsledku byl však kladný výsledek způsoben zejména zvýšením daňových výnosů. Hlavními daňovými změnami byly nový zákon o DPH,

tedy Zákon č. 235/2004 Sb. a nový zákon o spotřebních daních, tedy Zákon č. 353/2003 Sb. U spotřebních daní šlo především o zvýšení sazeb a zavedení povinných kolků u láhví s alkoholem. Reforma zasáhla i daně z příjmu díky zavedení daňových principů EU o přesunu kapitálu mezi státy. Největší daňový výnos přinesla DPPO a spotřební daň. (MFČR 2006)

Reforma veřejných financí, „hluboká daňová reforma“ v roce 2008

Po vstupu ČR do EU vznikl závazek dodržovat předem stanovená pravidla. Hlavním problémem bylo kritérium vládního deficitu, které říká, že poměr schodku veřejných financí k HDP nesmí překročit referenční hodnotu 3 % HDP. I přes veškeré předešlé snahy se ČR drželo stále nad povolenou hranicí. S tím souvisí narůstající vládní dluh, který musí být pod 60 % HDP. Jedním z hlavních bodů reformy bylo snížení daňového zatížení a zjednodušení daňového systému. Cílem bylo mimo jiné zvýšit motivaci k placení daní a zamezit daňovým podvodům. Nejpodstatnější změnou byla změna u DPFO, kdy místo progresivní daně byla stanovena rovná sazba daně počítaná ze superhrubé mzdy a zrušení minimálního základu daně. Proběhlo také zvyšování sazeb u DPH a spotřebních daní. Byla dokonce zavedena i daň nová, a to ekologická daň, která je počátkem ekologické daňové reformy. Změny nastaly i u DPPO, dědické, darovací daně a u daní z nemovitostí. (Abrešek, 2014)

Následně se podíváme, jak se vyvíjely již konkrétní, námi zvolené daně, v průběhu let.

4. VÝVOJ DANÍ Z PŘÍJMU A DPH

Jaký bude výsledný výnos z daní, nejvíce ovlivňují dva parametry, a to sazba daně a základ daně. Základ daně představuje předmět daně vyjádřený v příslušných měrných jednotkách. Základ daně může být vyjádřen jak ve fyzických, tak i v peněžních jednotkách. Vždy je ale nutné ohraničit i časové období, za které se daň vybírá. I tak ale existují položky, které nejsou předmětem daně. Pokud známe základ daně, můžeme uplatnit sazbu daně, od které již zjistíme výsledný daňový výnos. Sazba daně nás tedy dovede k výsledné hodnotě, kterou je nutno odvést. Sazby mají několik druhů podob, které se odvíjejí od obecného třídění daní. (Kubátová, 2018)

Proto si následně projdeme vývojem DPH a daní z příjmu kde se podíváme, jak se se měnily a vyvíjely základy a sazby těchto daní.

4.1. Daň z přidané hodnoty (DPH)

Před rokem 1989 v Československu prakticky tato daň neexistovala. Za její ekvivalent by se dala považovat daň z obratu, která byla vybíraná na základě rozdílu mezi velkoobchodní a maloobchodní cenou. Po roce 1989 ale bylo rozhodnuto, že se vytvoří daň nová, více odpovídající situaci v západní Evropě, a to právě DPH. Tehdejší EHS měla ve svých směrniciích stanovenou minimální procentuální výši této daně, a to pro základní sazbu 15 % a pro sazbu sníženou 5 %. Tyto parametry jsou platné dodnes. (Indrová, 2012)

V roce 1992 proto byl v Československu přijat Zákon č. 222/1992 Sb. o DPH, po vzoru západních zemí. Pro DPH byla stanovena sazba 23 % a druhá snížená sazba ve výši 5 %. Základ daně byl stanoven na základě prodejní ceny výrobků nebo služeb. Pod 5 % sazbu daně byly zařazeny služby, které do té doby žádným daním nepodléhaly, a zboží základní potřeby. V průběhu doby byl zákon několikrát novelizován. Většinou šlo o opravu drobných chyb nebo o změny resp. přemístění některého zboží či služeb do nižší daňové sazby nebo naopak. V roce 1995 přinesla novela zákona větší změnu, a to snížení základní sazby na 22 %, kdy druhá, snížená sazba zůstala stejná. O rok později bylo vytvořeno nové názvosloví. Oficiálním označením daní se staly termíny „sazba základní“ a „sazba snížená“. Důvodem byla skutečnost, že ČR chtěla vstoupit do EU, a tak se snažila, co nejvíce přizpůsobit legislativu evropským směrniciím.

V roce 2004 pak vstoupil v platnost nový zákon, a to konkrétně Zákon č. 235/2004 Sb. o DPH. Zákon byl odsouhlasen ve spěchu s příslibem brzké novelizace. S tímto zákonem přišlo také zvýšení daňového zatížení, a to díky snížení limitu pro registraci nových plátců. Celá řada druhů zboží a služeb byla také převedena ze snížené sazby na sazbu základní, díky čemuž se zdražilo. Následkem bylo další snížení základní sazby na 19 %. Výsledkem bylo v zásadě zjednodušení právní úpravy. Dá se říct, že vše, co nebylo zahrnuto ve snížené sazbě, což bylo jen pár druhů zboží, bylo zařazeno do sazby základní. (Zákon č. 235/2004 Sb.)

V roce 2008 nastala další změna v sazbě daně. Tentokrát se poprvé zvýšila snížená sazba, a to z 5 % na 9 %. Výsledkem byl nárůst cen, který pak byl ještě podpořen přicházející hospodářskou krizí. V roce 2010 se postupně ČR dostávala z krize, a tak přišlo na řadu další zvýšení sazeb. Tentokrát šlo jak o sazbu základní, a to na 20 %, tak o sazbu sníženou, která byla zvýšena na 10 %. V roce 2012 se pak výrazně zvýšila snížená sazba, a to až na 14 %. V roce 2013 se obě hodnoty posunuly o jeden procentní bod, tudíž na 21 % a 15 %. Tyto hodnoty jsou dodnes stejné, avšak v roce 2015 nastala veliká změna, a to v zavedení druhé

snížené sazby. Znamená to tedy, že v současnosti existuje základní sazba 21 %, dále první snížená sazba 15 % a nově vzniklá druhá snížená sazba 10 %. (Indrová, 2012)

Vývoj sazeb DPH přehledně uvádí následující tabulka.

Tabulka 1: Vývoj sazeb DPH od roku 1993 do roku 2020

Rok	Základní sazba	1. snížená sazba	2. snížená sazba
1993 - 1994	23 %	5 %	x
1995 - 2003	22 %	5 %	x
2004 - 2007	19 %	5 %	x
2008 - 2009	19 %	9 %	x
2010 -2011	20 %	10 %	x
2012	20 %	14 %	x
2013 - 2014	21 %	15 %	x
2015 až do dnes	21 %	15 %	10 %

Zdroj: vlastní zpracování dle znění Zákona č. 235/2004 Sb. ve znění pozdějších novel

4.2. Daň z příjmu fyzických osob (DPFO)

Při změně daňového systému v roce 1993 vznikla i tato daň jako nový druh daně. Do roku 1992 existovala daň ze mzdy, daň z literární a umělecké činnosti a daň z příjmu obyvatelstva. Místo těchto daní vznikla právě DPFO a s tím také dále vzniklo pojistné, a to všeobecné zdravotní pojištění a sociální pojištění. Daň ukotvená v Zákoně č. 586/1992 Sb. byla v této době klouzavě progresivní, což znamená, že čím vyšší měl poplatník příjem, tím byl zdaněn vyšší sazbou. Tato podoba daně existovala až do roku 2007. V této době existovalo šest daňových pásem, které určovaly, jakou sazbou se daní poplatníkův příjem.

Tabulka 2: Sazba a základ DPFO v roce 1993

Pásma	Základ daně	Sazba daně
1.	do 60 000	15 %
2.	do 120 000	9000 + 20 %
3.	do 180 000	21000 + 25 %
4.	do 540 000	36 000 + 32 %
5.	do 1 080 000	151 200 + 40 %
6.	nad 1 080 000	367 200 + 47 %

Zdroj: vlastní zpracování dle Zákona č. 586/1992 Sb.

Z výše uvedené tabulky je vidět systém, jakým způsobem se zdanění provádělo. Od druhého pásma musela tedy být zaplacená nejen procentuální daň, ale i pevně stanovená částka. Do roku 1996 nastaly jen drobné změny v rámci snižování sazeb. Poté nastaly větší změny v roce 1996, kdy nastalo zrušení nejvyššího pásma a s ním se snížily i hranice jednotlivých pásem. Až do roku 1999 zůstalo vše v zásadě stejné, jen se mírně měnily hranice jednotlivých pásem. Větší změna nastala až v roce 2000, kdy bylo odstraněno poslední pásmo a zbyla již jen čtyři pásma, která zůstala stejná. Poslední změna, která nastala před další celkovou reformou, byla v roce 2006, a to změna sazby daně v prvních dvou pásmech. (Zákon č. 586/1992 Sb. ve znění pozdějších novel)

V roce 2008 nastala další daňová reforma, která výrazně změnila princip fungování daně, a to tím, že byla zrušena veškerá pásma, čímž bylo zrušeno progresivní zdanění. Zůstala tak pouze jediná sazba daně, a to 15 %, která byla a dodnes je pro všechny poplatníky stejná. S touto úpravou bylo spojeno také zavedení superhrubé mzdy. Do roku 2007 byl základem daně hrubý příjem zaměstnance, ale od této doby to byla právě nově zavedená superhrubá mzda. Superhrubá mzda byla vypočítávána tak, že hrubá mzda byla zvýšena o sociální a zdravotní pojištění odváděné zaměstnavatelem. Tím došlo k navýšení základu daně, ale snížilo se výrazněji zdanění. Zvýšily se také slevy na dani a daňová zvýhodnění na děti. Poslední větší změna této daně nastala v roce 2013, kdy bylo zavedeno solidární zvýšení daně, které činí 7 %, pokud dojde k přesáhnutí stanovené hranice příjmu, tedy 48 násobku průměrné mzdy. (Válek, 2015 a Flekačová, 2016)

Tabulka 3: Vývoj daňových sazeb a pásem DPFO od roku 1993 do roku 2007

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001 - 2005	2006 - 2007
Nejnižší daňové pásmo v tis. Kč	60	60	60	84	91,44	91,44	102	102	109,2	121,2
Nejvyšší daňové pásmo v tis. Kč	1 080	1 080	1 080	564	822,6	822,6	1 104	312	331,2	331,2
Nejnižší sazba	15%	15%	15%	15%	15%	15%	15%	15%	15%	12%
Nejvyšší sazba	47%	44%	43%	40%	40%	40%	40%	32%	32%	32%
Počet pásem	6	6	6	5	5	5	5	4	4	4

Zdroj: vlastní zpracování dle Zákona č. 586/1992 Sb. ve znění pozdějších novel

DPFO si prošla velkým počtem změn a v roce 2008 velmi zásadní změnou. Hlavním cílem reformy daní z příjmu bylo jejich zjednodušení a zpřehlednění, což se v zásadě podařilo. Dalším cílem bylo také zmírnit daňové zatížení. Na první pohled to může vypadat, že daňové zatížení bylo zmírněno, ale díky superhrubé mzdě tomu tak úplně není.

4.3. Daň z příjmu právnických osob (DPPO)

Tato daň, stejně jako daně předchozí, vznikla zcela nově dle Zákona č. 586/1992 Sb. Dříve existovaly jen odvody z mezd, ze zisku a z odpisů a důchodová a zemědělská daň. Před rokem 1993 byl také jen příspěvek na částečnou úhradu na náklady sociální zabezpečení. Poté, co daň v roce 1993 vznikla, měla opravdu vysoké daňové zatížení dokonce se sazbou 45 %. Od té doby daň postupně klesala, až do roku 2010, kdy skončila na hodnotě 19 %. Tato hodnota je u této

daně stanovena dodnes. Z daně ale existuje výjimka, kterou tvoří penzijní a podílové fondy, pro které platí sazba pouhých 5 %. Obecně bylo dlouhodobým cílem snížit tuto daň a díky ní dlouhodobě podpořit podnikání a celkový růst ekonomiky. Základem daně byl stanoven rozdíl mezi výnosy a náklady neboli zisk nebo ztráta.

Tabulka 4: Vývoj daňových sazeb DPPO od roku 1993 do roku 2020

Rok	Sazba
1993	45 %
1994	42 %
1995	41 %
1996 - 1997	39 %
1998 - 1999	35 %
2000 - 2003	31 %
2004	28 %
2005	26 %
2006 - 2007	24 %
2008	21 %
2009	20 %
2010 - dodnes	19 %

Zdroj: vlastní zpracování dle Zákona č. 586/1992 Sb. ve znění pozdějších novel

DPPO je velmi důležitá pro vývoj české ekonomiky. Jejím cílem je postupně snižovat daňové zatížení a díky tomu motivovat lidi k podnikání.

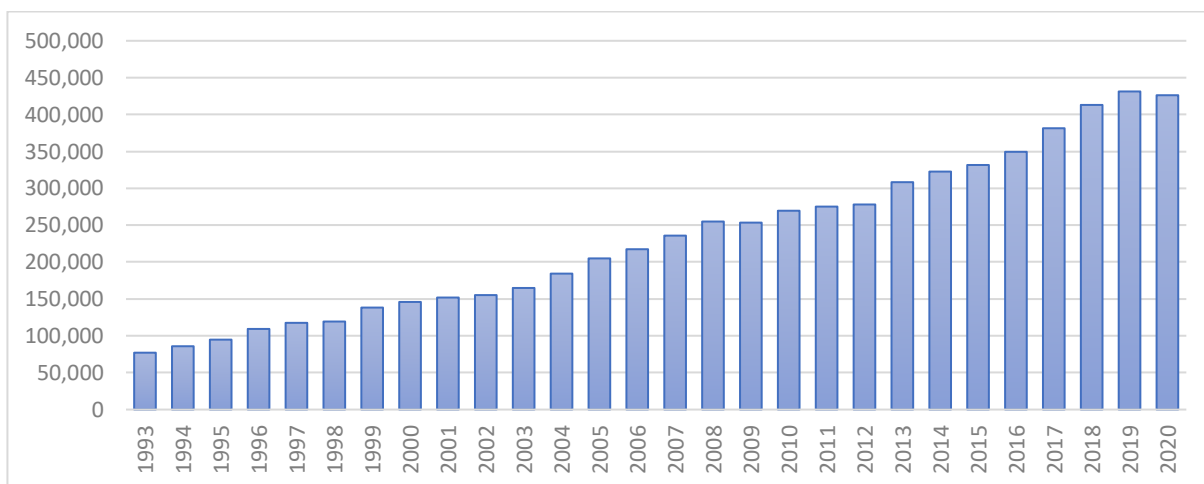
5. VÝVOJ INKASA VYBRANÝCH DANÍ OD ROKU 1993 DO ROKU 2020

V předešlé části jsme si prošli, jaké jsou, a jak byly nastaveny parametry vybraných daní od roku 1993. Nyní se podíváme již na konkrétní částky, které byly v průběhu let vybrány. Podíváme se jednak na zástupce nepřímých daní, tedy na DPH i na zástupce přímých daní, kterými jsou daně z příjmu. Nakonec probereme celkový přehled vývoje inkasa vybraných daní. Tyto daně byly pro potřeby této práce vybrány proto, že přináší největší příjem do státního rozpočtu. Již od vzniku tohoto daňového systému byla podle vzoru západních ekonomik tendence zvyšovat nepřímé daně a snižovat daně přímé, a to s cílem růstu a prosperity ekonomiky.

5.1. Vývoj inkasa DPH

Jako první se tedy zaměříme na vývoj inkasa DPH. Zde šlo o trvalý růst vybraného inkasa, jen s menšími výkyvy, což dokumentuje následující graf.

Obrázek 4: Vývoj vybraného inkasa DPH mezi lety 1993 až 2020 (v mil. Kč)

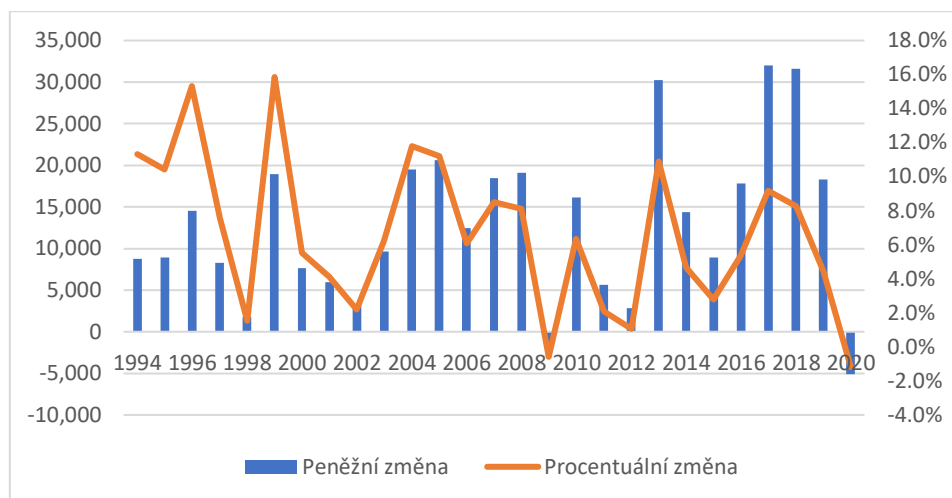

Zdroj: vlastní zpracování dle Finanční správa, 2021

Na tomto grafu jsou znázorněny přesné hodnoty, které byly vybrány mezi roky 1993 a 2020. Při zavedení se v prvním roce, tedy v roce 1993 vybralo kolem 77 miliard Kč. Obecně má výnos z DPH postupně rostoucí tendenci, a tak v roce 2020 bylo již vybráno 5 a půl krát tolik, co na začátku, tedy 426 miliard Kč.

Zde, v druhém grafu, je ale již vidět, že výkyvy v inkasu se meziročně přeci jen objevily.

Obrázek 5: Meziroční rozdíl ve výběru inkasa DPH mezi roky 1993 až 2020

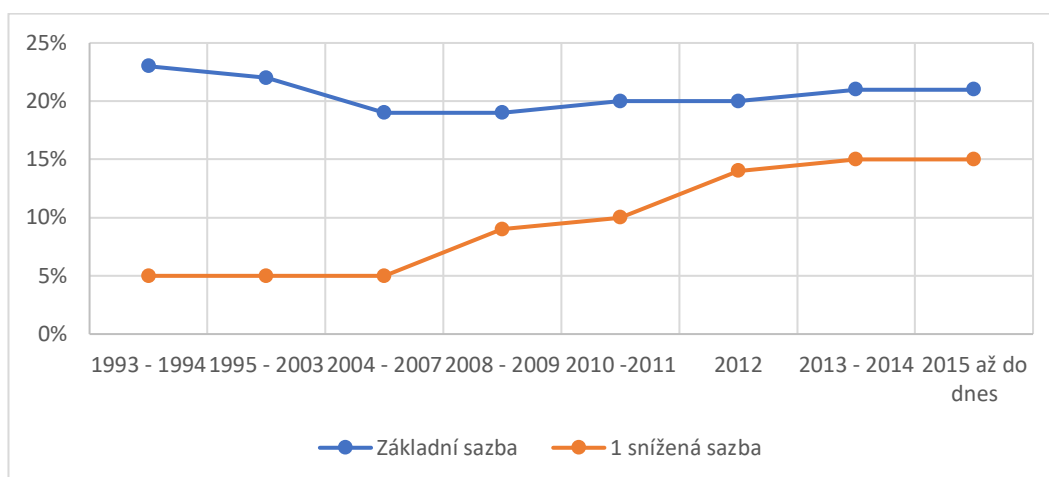

Zdroj: vlastní zpracování dle Finanční správa, 2021

Tento graf, na rozdíl od grafu předchozího, představuje meziroční změny jak peněžní, tak změny v procentech. To znamená, že ukazuje rozdíl, o kolik bylo na dani vybráno více, než v předešlém roce. Například tedy v roce 2002 bylo vybráno od 3,3 miliardy Kč více, než v roce 2001, a to znamená zhodnocení o 2,2 %. Průměrnou hodnotou zhodnocení tedy je 6,6 %. Z grafu rovněž vidíme, že maximální zhodnocení nastalo v roce 1999, a to 15,9 % a nejnižší v roce 2020, kdy to byla dokonce záporná hodnota, a to -1,2 %. Na grafu je tedy vidět, že peněžní meziroční rozdíl mají spíše rostoucí tendenci, a to také převážně díky celkově vyššímu objemu vybraného inkasa. Naproti tomu procentuální roční zhodnocení dlouhodobě spíše klesá.

Jak již bylo v předchozí kapitole uvedeno, měnily se v čase i sazby DPH. Jejich vývoj dokumentuje následující graf.

Obrázek 6: Vývoj sazeb DPH mezi lety 1993 až 2020

Zdroj: vlastní zpracování dle znění Zákona č. 235/2004 Sb. ve znění pozdějších novel

Podle tohoto grafu je zřejmé, že i sazby daní spíše rostou, nežli klesají. I když mezi lety 1993 až 2009 základní sazba klesala, šlo spíše stále o přizpůsobení daně na naši ekonomiku. Výraznější rozdíl je pak vidět u snížené daně, která vzrostla velmi výrazně, a tím se také řádově přiblížila k základní sazbě.

V roce 1993, kdy byla daň poprvé zavedena, byla tedy základní sazba 23 % a snížená 5 %, jak již bylo uvedeno výše. Takto nastavená daň odpovídala evropským standardům a ČR se díky ní zařadila mezi země se středně vysokým daňovým zatížením. (Klak, 1997)

Z výše uvedených grafů tedy vyplývá, že v prvních třech letech výběru daně příjem z ní čistě stoupal, a to i přesto, že se v roce 1995 snížila základní sazba o 1 %, a to na 22 % a na této hodnotě zůstala až do roku 2003. To ale neznamená, že se daň dále nevyvíjela. Protože daň byla poměrně nová, vznikalo mnoho změn v rámci změny položek a jejich zařazení do daných sazeb. Mezi lety 1997 až 1998 se výnosnost daně postupně jen mírně zvětšovala a v roce 1997 dosahovalo její zvýšení jen lehce nadprůměrných výsledků, a to 7,6 % a v roce 1998 dokonce podprůměrných výsledků, pravděpodobně díky přeřazení řady druhů zboží a služeb do snížené sazby (jednalo se zejména o zdravotnické potřeby určené k dennímu používání, jako byly například dětské pleny nebo také o taxislužby a různé činnosti výrobní povahy). Zlom ve výběru daně však nastal v roce 1999, kdy příjmy prudce stouply, a to o skoro o 19 miliard Kč, což byl posun o 15,9 %, a to díky převodu paliv a energie do základní sazby. Poté se příjmy jen mírně zvětšovaly, ale v zásadě byly lehce podprůměrné až do roku 2004. V této době také nastaly velké změny v důsledku vstupu ČR do EU. V ČR byl dokonce vytvořen zcela nový zákon

o DPH, a to již výše zmiňovaný Zákon č. 235/2004 Sb., a to proto, že ČR potřebovala snížit deficit veřejných financí tak, aby splňovala podmínky EU. Z tohoto důvodu bylo zavedeno nově snížení limitu pro povinnou registraci plátců, tudíž vzrostl počet plátců DPH. Také byla přesunuta většina zboží a služeb do základní sazby. Tyto změny přinesly zvýšení výnosu až o 19,5 miliardy Kč, tedy přibližně o 11,8 % oproti roku 2004. V roce 2005 se stále odrážely změny z roku 2004 a výnosnost byla zase o 20,5 miliardy Kč vyšší, tedy o 11,2 % oproti roku 2004. Mezi lety 2006 až 2008 nenastala žádná významnější změna a výnosy rostly. Rok 2008 byl však zlomový, a to díky zvýšení snížené sazby na 9 %, což zasáhlo výrazně celé obyvatelstvo, a to převážně díky tomu, že šlo o zboží a služby denní spotřeby. V praxi to znamenalo, že se výrazně zdražilo. Celou nepříznivou situaci ještě podpořila přicházející ekonomická krize, která dokonce v roce 2009 způsobila záporný vývoj příjmu z DPH a to -0,6 % oproti předchozímu roku, a tak poprvé od jejího zavedení byly příjmy o 1,5 miliardy Kč nižší. Je otázkou, jaká by byla ztráta, kdyby se právě nezvýšila snížená sazba o 4 %. Mezi lety 2010 a 2011 byla snaha dostat ekonomiku z krize a jednou z variant řešení bylo i zvýšení sazeb DPH, a to v obou případech o jedno procento. Díky tomu se v roce 2010 stav zlepšil a výnos daně byl o 16 miliard Kč vyšší, což byl sice z dlouhodobého hlediska průměrný výsledek, ale na období po ekonomické krizi to byl úspěch. Na další dva roky se vývoj výběru daně ustálil a držel se na podobných nízkých hodnotách. V roce 2012 se dále zvýšila snížená sazba o 4 %. Příští rok nastalo další zvýšení sazby o jedno procento. Zde je jasně vidět souvislost se zvýšením sazby a výší příjmů, kdy zvýšení bylo skoro 11 %, což představovalo zvýšení výběru daně o 30 miliard Kč. V praxi to ale znamenalo zdražení základních potravin a léků v průběhu dvou let o 5 %. V roce 2015 byla sice přidána druhá snížená sazba, ale žádnou výraznější změnu ve výběru daně to nepřineslo. Od roku 2014 do roku 2016 byl vývoj výběru daně spíše podprůměrný. V této době už uběhlo šest let od krize a ekonomika na tom byla stále lépe, což by bývalo mělo vést k postupnému snižování sazby DPH. Tak se tomu ale bohužel neděje. Od této doby se příjmy z výběru daně pozitivně vyvíjely a zvyšovaly se středním tempem. Až do roku 2020, kdy příjmy z DPH zaznamenaly nejvyšší pokles od zavedení této daně, a to o 5 miliard Kč tedy o -1,2 %, což je dvojnásobek propadu zaznamenaného v roce 2009. Z důvodu světové pandemie koronaviru, byla po velkou část roku zavřena řada stravovacích zařízení a obchodů, které neprodukovaly zisk z prodeje zboží a služeb.

Celkově lze tedy konstatovat, že po zavedení DPH byla v jejím fungování řada mezer, díky nimž musela nastat celá řada změn, a to převážně až do roku 2004, kdy byl vytvořen nový zákon. Do tohoto roku byly změny ve výši výběru spíše způsobené změnami zařazení zboží a

služeb do příslušné sazby a jednalo se tedy spíše o změny základů daně. Později již změny více ovlivňovaly sazby samotné, a to převážně zvyšování snížené sazby. Poté samozřejmě velké výkyvy ve výběru daně způsobily hospodářské krize, kdy se jednalo o negativní výkyvy.

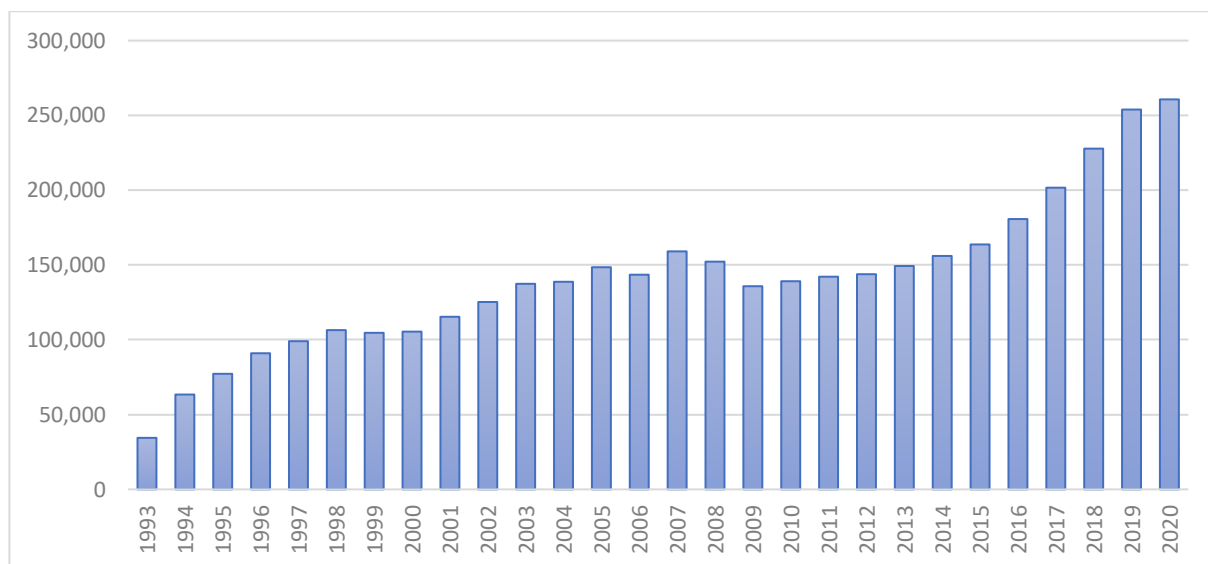
5.2. Vývoj inkasa daní z příjmu

V této fázi se v práci zaměříme na vývoj inkasa daní z příjmu, a to nejprve na DPFO, a poté na DPPO. Tyto daně společně přináší podobný daňový příjem jako DPH, ale již z prvního pohledu na grafy vývoje inkasa je očividné, že se pohybují v cyklech a nestoupají rovnoměrně jako DPH.

5.2.1. Vývoj inkasa daně z příjmu fyzických osob (DPFO)

DPFO je v zásadě rozdělena do tří složek, a to na DPFO zdaňovaných v přiznání, DPFO ze závislé činnosti a daň z příjmu vybíraná srážkou. Pro naše potřeby jsme tyto jednotlivé složky sečetli a budeme je rozebírat společně v jedné hodnotě.

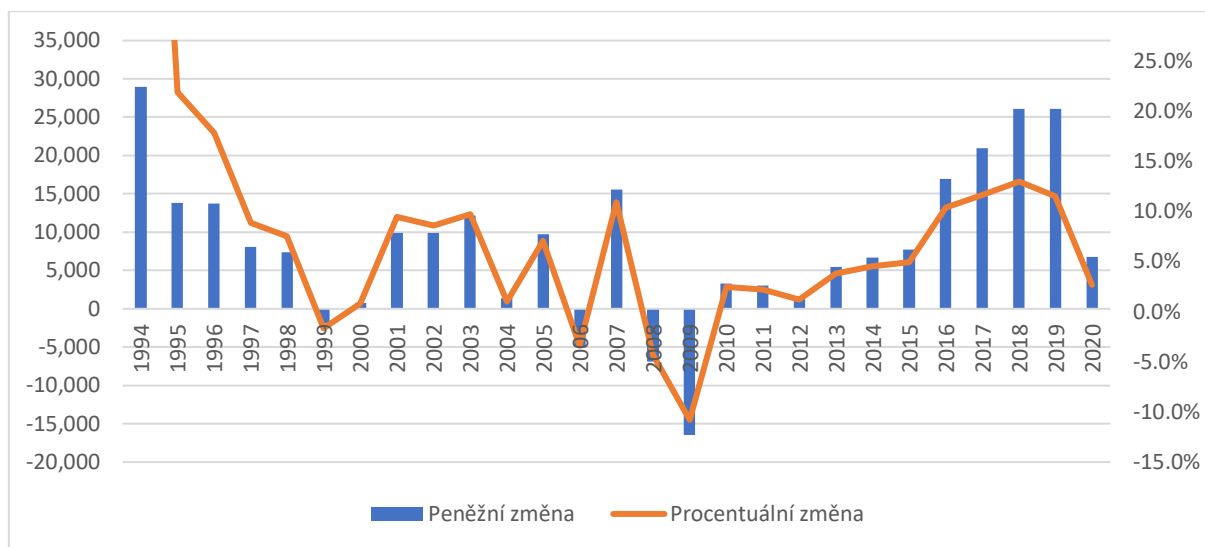
Obrázek 7: Vývoj vybraného inkasa z DPFO mezi lety 1993 až 2020 (v mil. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle Finanční správa, 2021

Na tomto grafu jsou znázorněny absolutní hodnoty, které byly DPFO vybrány mezi roky 1993 a 2020. Při zavedení se v prvním roce vybralo kolem 34,5 miliard Kč. Daňové příjmy mají i u této daně rostoucí tendenci, která ale již není tak přímočará, jako v případě DPH a pohybuje se spíše ve vlnách. V roce 2020 se na dani vybralo přes 260 miliard Kč. Obdobně jako v případě DPH jsme provedli přepočítání meziročních rozdílů ve výběru DPFO. Jak ukazuje následující graf.

Obrázek 8: Meziroční rozdíl ve výběru inkasa DPFO mezi lety 1993 až 2020

Zdroj: vlastní zpracování dle Finanční správa, 2021

Tento graf, na rozdíl od předchozího, představuje meziroční změny jak peněžní, tak v procentech. To znamená, že sleduje, o kolik bylo na dani vybráno více či méně oproti předešlému roku. Průměrnou hodnotou za sledované období je 8,7 % zhodnocení, což je ale nepřesný údaj, a to zejména díky velkému počátečnímu výkyvu. Pokud tedy k tomuto počátečnímu výkyvu nepřihlédneme, vyjde nám průměrná hodnota 5,8 %. Maximální zhodnocení je tedy hned mezi prvními roky, které činí 84 %. Nejnižší je poté propad v roce 2009, a to o -10,8 %. Na grafu je patrné, že peněžní meziroční rozdíly nemají tak výrazný růst, jako v případě DPH, a procentuální zhodnocení klesá ještě rychleji.

V roce 1993, kdy byla tato daň v podstatě zavedena, byly vybrány příjmy obzvláště nízké oproti roku 1994, kdy se zhodnocení zvýšilo o 84 %, což je výsledek, který se vyznačuje všemi ostatními hodnotami. V této době se snížila sazba nejvyššího pásma ze 47 % na 44 %. Důvodem ke snižování sazeb bylo snížit daňové zatížení a postupně se přibližovat západním státům.

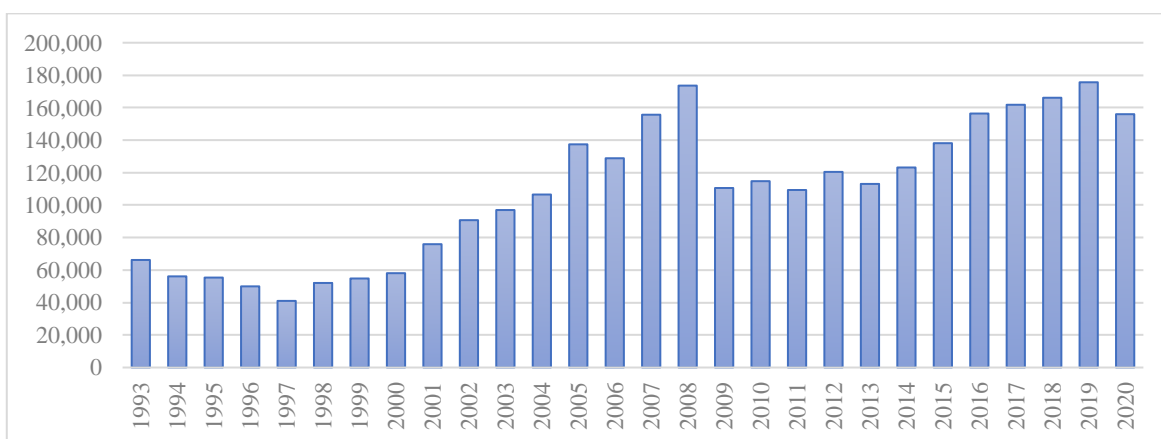
Největší rozdíl ve výběru byl u daní vybíraných z daňových příznání. V roce 1995 se příjmy stále výrazně zvyšovaly, a to téměř o 22 %, tedy přibližně o 14 miliard Kč. V této době také klesla nejvyšší sazba této daně o jedno procento. O rok později přišla větší změna, a to zrušení posledního pásma, díky tomu bylo nejvyšší zdanění již jen 40 %. Také byla celkově zvýšena u všech pásem finanční hranice, tedy místo původních 60 000 Kč byla stanovena na 84 000 Kč. Díky tomu se obyvatelstvo posunulo většinou do nižšího daňového pásma, a tím se stále snižovalo daňové zatížení. I když se výběr daně stále zvyšoval, na grafu č. 8 je vidět, že prudce klesal meziroční výnos. V roce 1997 nastal další posun rozmezí příjmů a s tím i zmírnování daňové zátěže. To se odrazilo již viditelně a na vybrané dani nastalo zpomalení na 8,9 %. V roce 1998 nenastala žádná změna. V roce 1999 se pokračovalo ve snižování hranic pásem a došlo se do bodu, kdy hranice posledního pásma, tedy pátého, byla skoro ve stejné výši jako dřívější šesté pásmo. To se výrazně odrazilo na výběru daně a ta tak propadla až o -1,7 %, tedy o 1,8 miliardy Kč. O rok později, v roce 2000, přišlo opět zrušení posledního pásma, a zbyla tak jen čtyři pásma s tím, že nastavené hranice zůstaly stejné. Nejvyšší sazba daně byla 32 %. Podařilo se mírně zlepšit situaci, ale ne nějak razantně, pouze o 0,8 %, tedy ani ne o jednu miliardu korun. V roce 2001 nastala obvyklá změna zvýšení hranic. Mezi lety 2001 až 2005 se dařilo vcelku dobře a meziroční zhodnocení se drželo okolo 9 %. V tuto dobu šlo o výběr kolem 130 miliard Kč ročně. Nastaly poslední dva roky progresivní sazby, ale ani ty se neobešly beze změny. Byly opět zvýšeny hranice pásem, ale zároveň byly poprvé sníženy sazby v prvních dvou pásmech, a to na 12 % a 19 %. Zde vznikla znatelná daňová úleva pro občany s nižšími příjmy. Pro rok 2006 to ale mělo nepříznivé důsledky ve výběru daně, kdy nastal pokles dokonce o -3,4 % tj. skoro o 5 miliard Kč. Rok 2008 byl pro většinu daní zlomový, ale největší změnou prošla právě tato daň. Celý princip, na kterém byla založena, byl zrušen a byla nastavena jen jedna sazba, a to 15 %, která je pro všechny poplatníky stejná a která nezávisí na výši daňového základu. Na první pohled jde o drastické snížení daňové zátěže, ale situace není tak prostá, protože společně s příchodem přímé daně došlo k zavedení superhrubé mzdy, která představovala základ daně. Ten byl v podstatě zvýšen o 34 % díky připočtení sociálního a zdravotního pojištění za zaměstnavatele. Jsou zde také pochybnosti ohledně přímosti daně, protože i tak daňový základ může ovlivnit řada parametrů. Také nastala opačná situace než předtím, protože pokud poplatník spadl do prvního pásma, tedy pásma s nižšími příjmy, daň se pro něj zvýšila. Pro ostatní poplatníky, obzvláště pro nejbohatší skupinu obyvatelstva, ale nastal opačný efekt, protože daň se pro ně tedy snížila. V této době nastala také hospodářská krize, a tak příjmový propad byl výraznější, než by mohl být, a tak už v prvním roce výběru byla ztráta -4,3 % tedy skoro 7 miliard Kč. O rok později přišla větší ztráta, a to -10,8 %, což

znamená, že bylo vybráno o 16,5 miliardy Kč méně, než o rok dříve. Až v roce 2015 byla poprvé překonána výše výběru daně z doby před krizí, tedy z roku 2007, když se vybralo 163 miliard Kč. Mezitím se v roce 2013 zavedlo solidární zvýšení daně o 7 %, které pokud způsobilo vůbec nějaký, tak jen drobný pokrok. Až do roku 2020 se opět vyvíjel příjem z výběru daně pozitivně, průměrné zhodnocení bylo kolem 11 % ročně. Poté nastal rok 2020 a s ním přišla „koronavirová krize“. Kupodivu v tomto roce nebyl propad výběru daně zase tak drastický, a tak zůstal stále v kladných hodnotách, tedy 2,8 %. Je ale pravděpodobné, že v důsledku pokračujících epidemiologických opatření bude propad v roce 2021 o něco vyšší. V tomto roce ale nastává další změna, a to že po třinácti letech se zruší superhrubá mzda. Dá se říci, že se tak od roku 2021 vrací opět progresivní zdanění a je stanovena stejná sazba daně, a to 15 %. K tomu přibude sazba 23 %, kterou bude platit poplatník, který přesáhne čtyřnásobek průměrné mzdy, což by v současné době tedy byla mzda, která činí měsíčně 141 764 Kč a více. Základem pro výpočet daně tedy bude opět hrubá mzda. (Zákon č. 586/1992 Sb., 2021, Kozelský, 2013)

5.2.2. Vývoj inkasa daně z příjmu právnických osob (DPPO)

Poslední vybranou daní, kterou se v této práci budeme zabývat, bude DPPO, u které je na následujícím grafu vidět, že se zde změny projevují nejvíce.

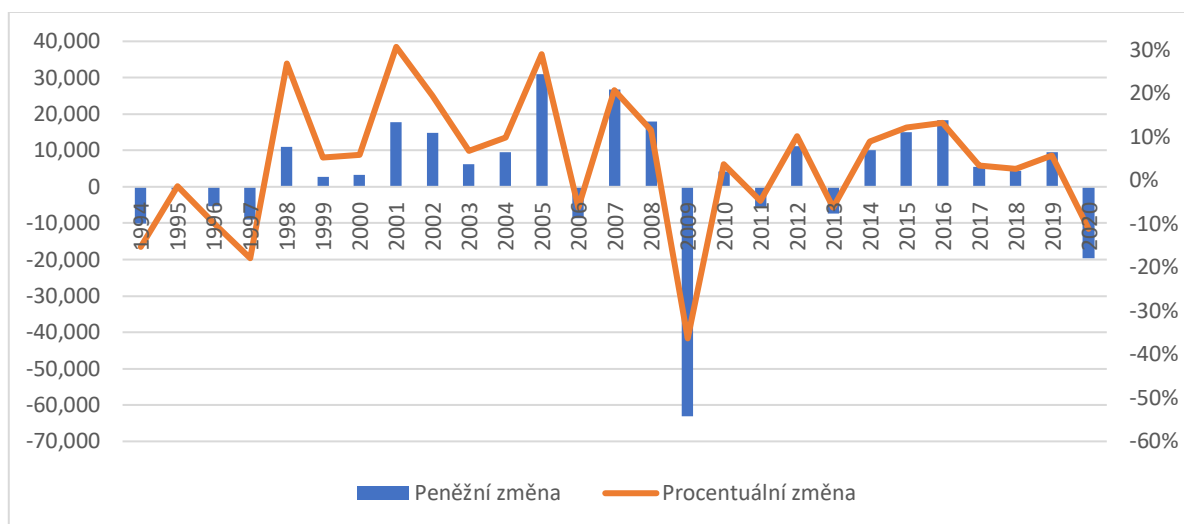
Obrázek 9: Vývoj vybraného inkasa z DPPO mezi lety 1993 až 2020 (v mil. Kč)

Zdroj: vlastní zpracování dle Finanční správa, 2021

Na tomto grafu jsou znázorněny absolutní peněžní hodnoty, které byly vybrány mezi roky 1993 a 2020. Při zavedení daně se v prvním roce vybralo přibližně 66 miliard Kč. V roce 2020 se na dani vybralo přes 155 miliard Kč. Na této dani je vidět velká závislost na vývoji ekonomiky jako celku, která se pohybuje ve výrazných cyklech. I když výběr daně v čase roste, tak ne nějak razantně. Od roku 1998 se dalších deset let výběr daně vyvíjel příznivě.

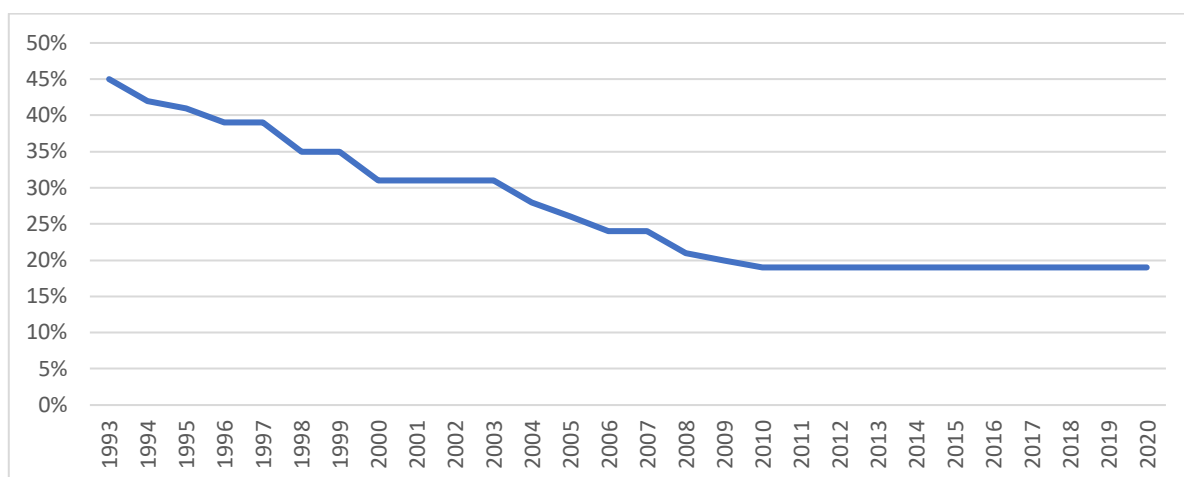
Obrázek 10: Meziroční rozdíl vybraného inkasa DPPO mezi lety 1993 až 2020

Zdroj: vlastní zpracování dle Finanční správa, 2021

Tento graf na rozdíl od předchozího představuje meziroční změny jak peněžní, tak v procentech. To znamená, že zobrazuje, o kolik bylo na této dani vybráno více, než v předešlém roce. Průměrnou hodnotou zhodnocení je 4,4 %, medián vychází na 5,7 %. Maximální zhodnocení nastalo v roce 2001 s hodnotou 31 %. Nejnižší je poté propad v roce 2009, a to o -36 %. Je zde vidět, že procentuální zhodnocení kopíruje peněžní zhodnocení a má nejmírnější pokles. I peněžní vývoj má velmi nízkou míru růstu, a to díky velkým výkyvům, které se v průběhu let dějí.

Obrázek 11: Vývoj sazby DPPO mezi lety 1993 až 2020

Zdroj: vlastní zpracování dle Zákona č. 586/1992 Sb. ve znění pozdějších novel

Na tomto grafu je vidět vývoj sazby daně, který konstantně klesal od jejího zavedení až do roku 2010. V tomto roce byla sazba ustálena. Již zpočátku zavedení daně bylo plánováno sazbu pomalu snižovat. Na začátku byla nastavena daň 45 %. Výběr daně v roce 1993 činil 66 miliard Kč a v roce 1997 jen 41 miliard Kč, což je propad o jednu třetinu příjmu. Mezitím se třikrát snížila sazba, až na 39 %. Od roku 1998 se výše výběru obrátila a na dalších deset let se výběr daně vyvíjel příznivě. V roce 2004 přišla daňová reforma, při které měla zásadní vliv tato daň. Ta byla prostředkem pro růst ekonomiky. Projevilo se to v roce 2005, kdy procentuální růst byl až 29 % oproti předešlému roku, což odpovídá 30 miliardám Kč. Daň byla snížena z 31 % na 28 %. Za další prostředek pro zvýšení výběru inkasa by se dalo považovat zavedení limitu 900 000 Kč pro vstupní cenu osobních automobilů, tedy hranici daňově uznatelných odpisů, pokud hodnota automobilu přesáhne stanovenou hranici, stane se daňově neuznatelným nákladem. V rámci zvyšování inkasa bylo také omezeno uplatnění daňové ztráty a řada dalších změn. Důležitou roli také hraje počet přihlášených daňových subjektů, který prudce stoupl a s tím i větší podíl odevzdaných daňových přiznání. Některé změny byly prováděny až do roku 2006. Tato daň je velmi podstatná pro vývoj ekonomiky, protože firmy, ze kterých plyne tento příjem, jsou základem pro její růst. Od roku 2004 je také ČR součástí Evropské unie a otevřel se tu prostor pro zahraniční příliv kapitálu, který také hraje nemalou roli na kladném vývoji výběru daně. V roce 2006 byla sazba snížena na 24 %. V roce 2008 se dostáváme na vrchol tohoto ekonomického cyklu, kdy vybrané inkaso dosáhlo 173,5 miliard Kč. V tomto roce nastává další daňová reforma, v níž bylo určeno, že se postupně v průběhu tří let sníží sazba o 1 %, tedy v roce 2008 na 21 %, v roce 2009 na 20 % a v roce 2010 na 19 %. Další změnou

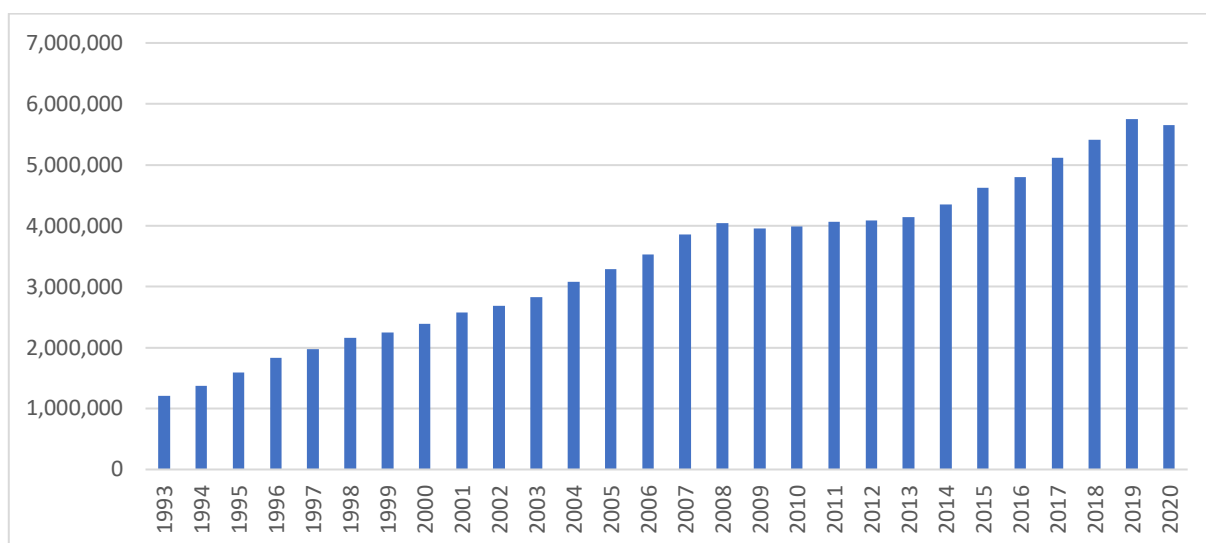
bylo u sociálního a zdravotního pojištění zrušení možnosti odečíst si je z daní. Jako i v jiných případech, největší zásah do vývoje výběru daně měla hospodářská krize, která vyvrcholila v roce 2009 a kdy hodnota propadu výběru daně byla rekordních -36 %, tedy 63 miliard Kč. Daň z příjmu právnických osob byla právě tou daní, kterou krize nejvíce zasáhla. Přišla tedy situace, kdy příjmy prudce klesly a na dalších pět let víceméně stagnovaly, jen s malým růstem. Od roku 2014 se inkaso vyvíjelo pozitivně rovnoměrným tempem až do roku 2019, kdy se roční výběr daně za posledních šest let zvýšil o 52 miliard Kč. V roce 2020 se však projevila další krize v důsledku pandemie Covid-19, kdy propad byl -11 %, tedy téměř 20 miliard Kč. Z průběhu vývoje výběru této daně z předešlých let je očividné, že vývoj v následujících letech nebude pozitivní. Pravděpodobně v roce 2021 nastanou ještě větší ztráty.

Abychom mohli vývoj jednotlivých daní porovnat s vývojem HDP, musíme nejprve u HDP provést stejnou analýzu, jako jsme provedli u jednotlivých daní. Tedy budeme zkoumat aspekty, které ovlivnily vývoj růstu HDP.

6. VÝVOJ HDP MEZI ROKY 1993 A 2020

V této kapitole se zaměříme na vývoj HDP a na aspekty, které jej ovlivnily a na cykly, kterými prošel vývoj HDP v průběhu let. Hodnoty HDP nejsou v různých letech vždy stejné, a to jak díky různým statistickým metodám výpočtu, tak díky různým změnám v rámci jeho stanovování. Výsledkem tedy je situace, že se historické hodnoty v průběhu let stále mění. Pro potřebu této práce jsme vybrali jednu z nejnovějších hodnot udávanou ČSÚ, a to s hodnotami k 1. 4. 2021. Různé starší udávané hodnoty HDP se však liší jen mírně a propady i růsty se v hodnotách odrážejí stejně.

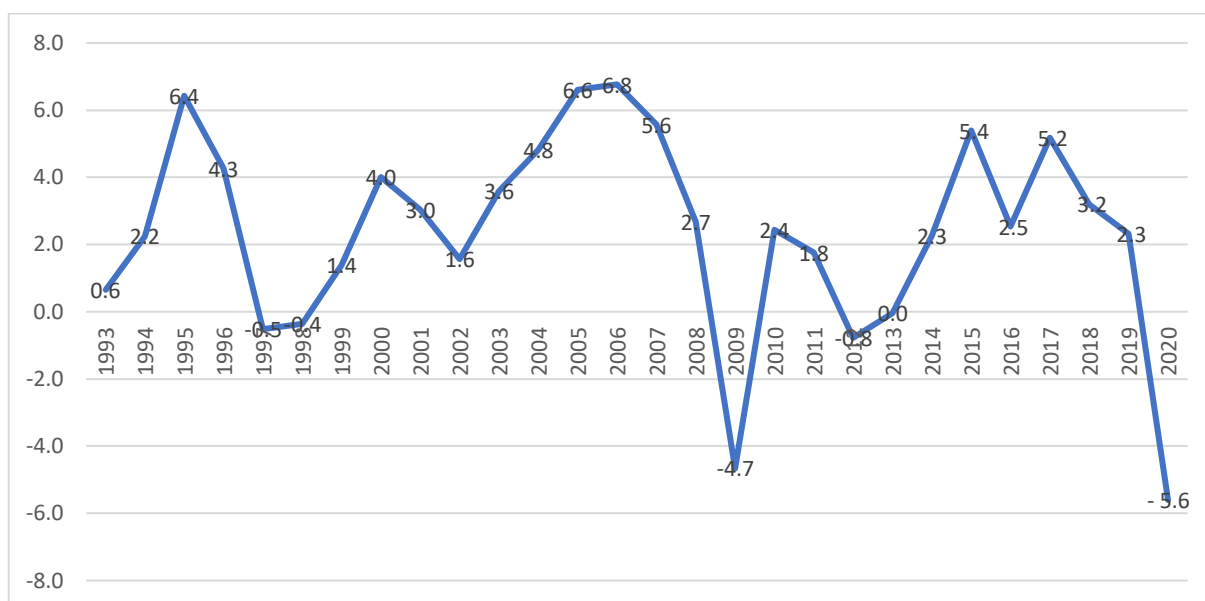
Obrázek 12: Vývoj HDP mezi lety 1993 až 2020 (v běžných cenách, v mil. Kč)

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ, 2021

Na tomto grafu je vidět vývoj absolutních hodnot HDP v běžných cenách vyjádřených v milionech Kč. V roce 1993 byla hodnota HDP 1 205 330 mil. Kč. Poté HDP rostla a po 26 letech hodnota dosáhla v 2019 nejvyšší hodnoty tedy 5 748 805 mil. Kč. Dle komentáře ČSÚ (2021) zde „*hrubý domácí produkt představuje souhrn hodnot přidaných zpracováním ve všech odvětvích činností považovaných v systému národního účetnictví za produktivní (tj. včetně služeb tržních i netržních). Jde o propočet v kupních cenách, za které jsou realizovány tržní výkony (tzn. včetně daní z produktů a bez dotací na produkty). U netržních služeb je přidaná hodnota vyjádřena jako souhrn náhrad zaměstnancům a spotřeby fixního kapitálu. Prvotní propočet je proveden v běžných cenách. Pro potřeby sledování vývoje s vyloučením vlivu změn cen následuje převod do průměrných cen předchozího roku, ze kterých se tzv. řetěžením získají údaje ve stálých cenách roku 2015. Údaje jsou uváděny bez očištění o nestejný počet pracovních dní.*“

Obrázek 13: Vývoj tempa růstu HDP mezi lety 1993 a 2020

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ, 2021

Na tomto grafu je znázorněno meziroční tempo růstu HDP. Na grafu je jasně vidět cyklický vývoj ekonomiky. Znázorňuje, jak období růstu, tak i recese. Na grafu jdou vidět čtyři propady. První se nachází hned v počátku v roce 1993 kdy, však období recese končí. Následuje období recese, které trvalo jen krátce mezi lety 1997 a 1999. Další recese vznikla vnějšími vlivy, a to celosvětovou hospodářskou krizí, za jejíž začátek je považován přelom roku 2008 a 2009. Ekonomika se z této krize vzpamatovávala až do roku 2014. V roce 2020 přišla další krize, která byla také způsobená vnějšími vlivy (pandemií Covid-19) a následnými vládními restrikcemi. Je pravděpodobné, že tento propad je počátkem dalšího období recese. V tomto roce tempo růstu kleslo na -5,6 %, což je také nejnižší hodnota ve sledovaném období. Mezi těmito fázemi poklesu byly samozřejmě fáze růstu ekonomiky, kdy nejdelší bylo období od roku 2000 až po začátek krize v roce 2008. V tomto období byla také dosažena nejvyšší hodnota tempa růstu HDP, a to v roce 2006, kdy tato hodnota dosáhla 6,8 %.

V následující části se podíváme na vývoj HDP podrobněji, po jednotlivých obdobích hospodářského cyklu. Pro úplnost zde zařadíme i období mezi lety 1989 a 1993, které námi sledovanému období bezprostředně předcházelo a mělo na úvodní fáze tohoto námi sledovaného období bezesporu významný vliv.

6.1. Vývoj HDP od roku 1989 do roku 1993, období transformace

Od roku 1989 byla ekonomika stále v procesu přechodu z centrálně plánovaného hospodářství na ekonomiku tržní. S tímto přechodem začalo i období, kdy ekonomika začala prosperovat. V té době mělo Československo největší potenciál na rozvoj a přiblížení se západním zemím. Do té doby byla ekonomika mířena na východ do tehdejšího Sovětského svazu, a proto se muselo vše přeorientovat na západ a podpořit vývoz a vztahy se západem. Situace byla složitá i díky rozdílnému zahraničnímu obchodu. A právě v této situaci vznikl důraz na potřebu ekonomické transformace. V této souvislosti vznikla řada politických názorů a názorů různých odborníků, jakým směrem se vydat. Bylo však jasné, že změna musí nastat. (Myant, 2013)

Kýženou změnu přinesl rok 1991. Tento rok začala ekonomická transformace, za kterou převážně stál Václav Klaus, v té době ministr financí. Hlavním cílem bylo tedy převést stávající centrálně plánovaný systém na tržní ekonomiku. Hlavním problémem, který bylo nutné řešit, bylo zejména zvýšení inflace a schodku platební bilance. Inflace v roce 1991 dosáhla dokonce hodnoty 56,6 %. Ohledně HDP ale nevznikal strach z výrazného poklesu. Opak byl ale pravdou, protože HDP v roce 1991 pokleslo skoro o 10 %. Této fázi se říkalo transformační deprese. Tato situace však postihla všechny země, které transformací procházely. Existuje řada názorů na příčiny ekonomického poklesu. Například, že předchozí data v rámci velkých změn celé ekonomiky byla nepřesná, a tedy, že pokles reálně nemusel vůbec nastat. Dalším názor vycházel z myšlenky, že při tak velké změně sice nastal pokles HDP, ale to nemuselo nezbytně znamenat pokles blahobytu. Dále, že situace vznikla z vnějších příčin. Poslední variantou jsou přímo změny vyvolané domácí politikou, protože velké změny vznikly díky restriktivní politice, liberalizaci cen a dovozu a v neposlední řadě také díky daňové reformě. Je však možné a pravděpodobné, že žádná z těchto možností se vzájemně nevylučuje, a mohly tedy působit současně. Je však jisté, že všechny země, které prošly transformací, měly podobný vývoj, a tak je pravděpodobné, že tato situace byla neoddělitelnou součástí této ekonomické změny. Toto období trvalo až do roku 1993, kdy se HDP dostalo do již kladných hodnot tedy 0,6 %. V tomto roce se také rozpadlo Československo a s koncem tohoto roku také přichází období prosperity. (Myant, 2013, Vláda ČR (c) 2009-2021)

6.2. Vývoj HDP mezi lety 1994 a 1999

V roce 1994 nastala druhá fáze, tedy fáze růstová, která trvala do roku 1996. Pro rok 1994 to znamenalo tempo růstu HDP o 2,2 %. Rok 1995 byl velmi silným rokem, kdy růst ekonomiky dosáhl v této fázi svého vrcholu, tedy růstu o 6,4 %. Situace byla způsobena řadou změn, ale největší vliv mělo převážně zvýšení přílivu zahraničního kapitálu, tedy vzrostly investice a export. Výrazně se v této době zmenšil export do zemí bývalých socialistických států. Export se přesunul do západních zemí. Zvýšil se také příjem domácností, i když byl výrazně ovlivněn daňovými změnami. Obzvláště se zvýšily příjmy od osob samostatně výdělečně činných. Toto oživení však netrvalo dlouho a již v roce 1996 začalo tempo růstu zpomalovat, a to na 4,3 %. Ekonomika přicházela do recese, která trvala následující tři roky. Ale i tak vláda a Česká národní banka nadále pokračovali v restriktivní ekonomice, což mohlo prohloubit následující pokles. Největší pokles nastal ve výdajích domácností a investic. Nejlépe je to vidět na poklesu příjmu ze zaměstnání, které v roce 1999 propadly přibližně o 8 %. Naopak ale vzrostly příjmy z podnikání. Pro rok 1997 to znamenalo pokles HDP a tempo růstu bylo v záporných hodnotách -0,5 %. Další rok se prakticky nezlepšil a růst byl stále v záporných číslech, tedy -0,4 %. Rok 1999 přinesl již zlepšení růst o 1,4 % (Myant, 2013)

6.3. Vývoj HDP mezi lety 2000 a 2008, období růstu české ekonomiky

Až kolem roku 2000 ekonomika začala opět růst, a to počínaje tímto rokem, kdy tempo růstu bylo 4 %. V celém následujícím období růstu vznikala celá řada strukturálních změn. I když růst nebyl stálý, např. roky 2001 a 2002 zaznamenaly nižší přírůstky, a to rok 2001 o 3 % a další rok o 1,6 %. V těchto letech mírně klesl vývoz a dovoz zboží. Nižší přírůstek mohl být také způsoben rozsáhlými povodněmi v roce 2002. Nadále se již ekonomika vyvíjela velmi pozitivně, již v roce 2004 byly roční přírůstky vyšší o 4,8 %. Pozitivní vliv přinesl zejména vstup ČR do EU, a to právě díky zvýšení dovozu a převážně vývozu zboží. Dalším důležitým bodem byla tvorba hrubého fixního kapitálu. Hlavní produkty, které se vyvážely, byly dopravní prostředky a stroje, které představovaly téměř polovinu celého vývozu. V těchto letech se výrazně zvyšovala průmyslová a stavební produkce.

Rok 2005 byl stále ve znamení ekonomického růstu, kdy meziroční růst dosahoval 6,6 %. Nadále se pozitivně vyvíjel vývoz zboží, a také zvyšování výdajů na tvorbu fixního kapitálu. Rok 2006 byl nejsilnějším rokem ohledně tempa růstu HDP za celou historii ČR až dodnes. Meziroční hodnota růstu dosahovala 6,8 %. Zvýšil se i růst konečných spotřebitelských výdajů

a s tím se zvýšila také životní úroveň obyvatelstva. Obecně lidé začali více utrácet, a tím se snižovaly úspory domácností. Ke zvýšení výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu přispělo i příznivé investiční prostředí. V roce 2007 již ČR začala pociťovat přicházející celosvětovou hospodářskou krizi, kdy růst HDP začal mírně zpomalovat, a to na 5,6 %. Vývoj byl však stále pozitivní, a tak dále sílila ekonomická pozice státu. Nejvíce se na růstu podílel přírůstek výdajů na konečnou spotřebu. (ČSÚ 2005, 2006, 2007, 2008, 2014)

6.4. Vývoj HDP mezi lety 2008 a 2013, období hospodářské krize

Příchod hospodářské krize na podzim roku 2008 způsobil pokles meziročního růstu HDP na 2,7 %. V průběhu roku se růst držel na hodnotě 3,1 %, ve 4. čtvrtletí však klesnul již na 0,7 %. Zpomalily se všechny výdajové položky. Díky růstu inflace výrazně klesly výdaje na spotřebu. V roce 2009 již do ČR dorazila hospodářská krize v celém rozsahu a s ní i výrazný pokles ekonomiky a následující období recese. Meziroční růst HDP dosahoval vysokých záporných hodnot -4,7 %, což byl nejhorší dosavadní výsledek. Krize zasáhla většinu států, a tak se výrazně snížila zahraniční poptávka a s ní byl výrazně omezen vývoz. Rok 2010 zaznamenal zlepšení oproti krizovému roku, a to o 2,4 %. Růst HDP byl způsoben růstem tvorby kapitálu. Investice se sice nezvýšily, ale velký podíl na tomto růstu mělo využití zásob z předešlého roku. Obnovil se také vývoz zboží, který byl podobný hodnotám z doby růstu ekonomiky. Tento rok byl celkově nadprůměrný v rámci EU. Situace v roce 2011 probíhala v podobném duchu, i když ekonomika opět zpomalovala v každém čtvrtletí, celkově již na 1,8 %. Nepřízniví vývoj byl převážně podpořen poklesem konečné spotřeby domácností, poklesem výdajů vládního sektoru a investic. Jediný vývoz podpořil růst HDP. Rok 2012 byl ve znamení dalšího poklesu ekonomiky, což opět vedlo do záporných hodnot. Meziroční pokles dosáhl hodnoty -0,8 %. V tomto roce nastal největší pokles spotřeby domácností, který měl nejvýraznější vliv na poklesu HDP. Rok 2013 byl velmi podobný a žádná zásadní změna nenastala. Růst HDP byl nulový. (MPO, 2008, 2009, ČSÚ 2010, 2011, 2012, 2013)

6.5. Vývoj HDP od roku 2014 dodnes

Rok 2014 již přinesl opětovné oživení ekonomiky. Po šesti letech v recesi dosáhl růst HDP 2,3 %. Velkým přínosem byly výnosy z daní tabákových výrobků. V rámci poptávky podpořily růst HDP všechny její složky. Růst také výrazně podpořila monetární a fiskální politika. Rok 2015 představoval další pozitivní růst, dokonce o 5,4 %. Poslední podobný výsledek byl

dosažen ještě před krizí, a to v roce 2007. Obecně se většina hospodářských ukazatelů zlepšovala. Růst HDP v roce 2016 byl sice mírnější, ale stále pozitivní, tedy 2,5 %. Převážně díky tomu, že v roce 2015 nastal jednorázový nárůst některých faktorů. V tomto roce také nastala rekordní hodnota vývozu, a to 3 312 mld. Kč. Pozitivní vývoj byl také ovlivněn poklesem cen ropy. Pro rok 2017 byl naměřen růst 5,2 %, který byl opět podpořen všemi složkami HDP. Tempo růstu bylo více než dvojnásobné oproti roku 2016. V roce 2018 a 2019 ekonomika začala oslabovat, meziroční růst byl nejprve 3,2 % a další rok 2,3 %. Pomalejší růst byl způsoben poklesem růstu významných obchodních partnerů. Rok 2020 a příchod koronavirové krize způsobil velký pokles ekonomiky, kdy propad byl nejvyšší v novodobé historii a meziroční pokles byl -5,6 %. Klesly všechny významné složky HDP, jak vývoz, poptávka zahraničních obchodníků, spotřeba domácností a další. Vývoj pro rok 2021 není také nijak pozitivní, i když státy doufají v pozitivnější vývoj ekonomiky. Je pravděpodobné, že v tomto roce se nepodaří vykompenzovat ztráty z předešlého roku. Záleží na tom, kdy se ukončí omezení ekonomických aktivit. Vše záleží na průběhu a rychlosti vakcinace, která umožní návrat života do původního stavu a s tím související oživení ekonomiky. (ČSÚ 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, MFČR 2021)

Česká ekonomika prošla za svou historii výraznými změnami. Prošla si krizemi a růstem. Velkou roli v jejím vývoji hrál také vstup ČR do EU, který přinesl řadu změn díky přizpůsobení se jejím standardům a pravidlům. Od roku 1989 jsme se posunuli výrazně vpřed a dosáhli jedněch z nejlepších výsledů bývalých socialistických zemí. Jak v rámci ekonomické, tak sociální rovnosti, patříme k zemím s nejmenšími rozdíly mezi vyspělými zeměmi světa. (CERGE-EI 2019)

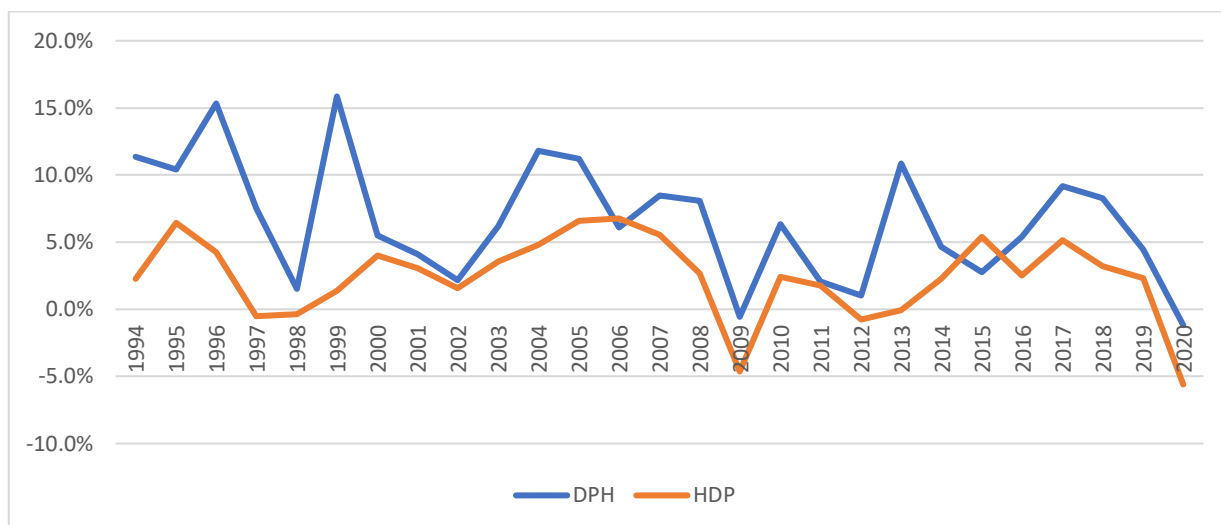
7. KOMPARATIVNÍ ANALÝZA VLIVU DANÍ NA HDP

V této kapitole budeme srovnávat vývoj jednotlivých daní s vývojem HDP. Poznatky, které jsme zpracovali v předešlých kapitolách, budeme vzájemně porovnávat a hledat mezi nimi spojitost, tedy jestli růst inkasa těchto daní má závislost na růstu HDP. Na počátku sledovaného období byly hlavním daňovým příjmem přímé daně. Cílem však bylo snižovat daňovou zátěž přímých daní a zvyšovat daně nepřímé, v našem případě tedy DPH.

7.1. Vliv DPH na vývoj HDP

V první řadě se tedy porovnáme zástupce nepřímé daně, tedy DPH.

Obrázek 14: Porovnání vývoje tempa růstu DPH a HDP

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ, 2021 a Finanční správa, 2021

Na grafu je znázorněn vývoj meziročního tempa DPH a HDP. Již při prvním pohledu na graf je vidět jejich vzájemná souvislost. Obě křivky se pohybují ve vlnách společně, jen s tím rozdílem, že HDP bylo svým vývojem vždy o krok napřed, přesněji většinou o jeden rok. Budeme tedy s tímto předpokladem nadále pracovat. Existují však roky, které jsou výjimkou. Jedná se převážně o období, kdy nastala výraznější krize. Důvodem patrně je, že výběr DPH je závislý na prodeji zboží a služeb. Tedy pokud se zvýší výdaje domácností, zvýší se i podíl vybrané daně. Rok 1993 byl velkou změnou, jak pro vývoj daně, tak pro vývoj ekonomiky. DPH bylo nově zavedeno a vznikla samostatná ekonomika ČR. Tak ze začátku trvalo nějaký čas, než se obě hodnoty ustálily. Ale již krátce poté nastalo v obou případech období růstu, které však netrvalo dlouho.

Rok 1995 byl pro vývoj HDP významný, protože bylo dosaženo jednoho z nejlepších výsledků, a to konkrétně 6,4 %. V tomto roce byl také na vzestupu výběr inkasa DPH, který však vyvrcholil až v roce 1996. HDP se již v tuto dobu ale začalo obracet a ekonomika šla do recese. Společně s ní klesal i výběr inkasa DPH, ten ale až v roce 1997. Pokles HDP byl vždy o krok vepředu a jeho největší propad nastal v roce 1997, přestože nejnižší výběr DPH byl až v roce 1998. V této době byl propad ekonomiky stále výrazný.

Až rok 1999 byl ve znamení navracení se zpět do pozitivních výsledků. K této situaci právě mohla výrazně přispět změna v zákoně o DPH, a to díky přeřazení paliv a energií do

základní sazby, která přinesla do rozpočtu 19 miliard Kč. To představovalo přibližně jednu pětinu meziročního růstu HDP. Ekonomika tedy již v tomto roce začala růst a ze záporných hodnot se HDP dostalo na hodnotu 1,4 %. Tímto byl také odstartován dlouhodobý pozitivní růst, i když se i v něm objevily výkyvy. Následující propad DPH byl způsoben právě předešlou jednorázovou změnou, která vytvořila tento vysoký výkyv. Až do roku 2004 nenastaly žádné výrazné změny v DPH, které by mohly nějak výrazně ovlivnit růst HDP.

Rok 2004 byl ve znamení velkých změn, díky vstupu ČR do EU. Roky 2004 a 2005 byly pro výběr DPH významnými, protože výběr inkasa byl vysoký. Převážně díky zvýšení počtu plátců a převedení velké řady zboží a služeb do základní sazby. Pro vývoj HDP to bylo nejperspektivnější období. Výnosy z DPH měly pravděpodobně také svůj podíl na růstu HDP.

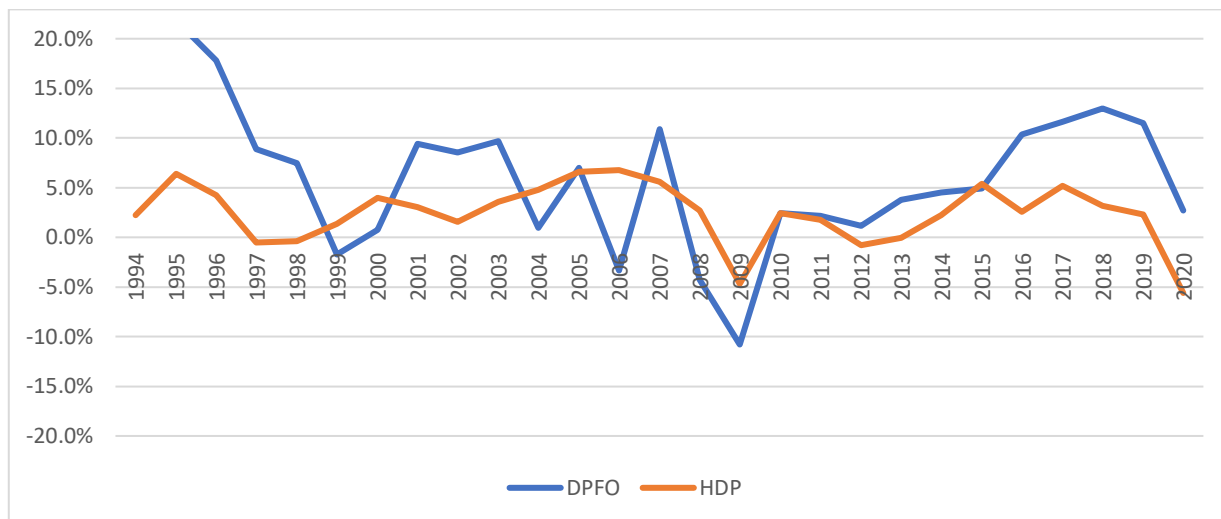
Rok 2008 byl obdobím příchodu hospodářské krize a zároveň s tím došlo i ke zvýšení snížené sazby DPH na 9 %. Tato změna nepříznivě ovlivnila ceny a došlo tak ke zdražení zboží každodenní spotřeby. Domácnosti, jak díky hrozbě přicházející krize, tak díky zdražení, začínaly více šetřit. Následně se prohluboval nepříznivý vývoj ekonomiky, který se projevil v roce 2009, kdy ekonomika dosáhla svého dna. Společně s ní dosáhly dna i výnosy z DPH. Jako jeden z nástrojů, jak oživit ekonomiku, zvolila vláda v roce 2010 zvýšení obou sazeb DPH o jedno procento. V tomto duchu pokračovalo zvyšování sazby, a to jak v roce 2012, tak i v roce 2013. Cílem bylo dostat ekonomiku z krize a zamezit zvyšování vládního dluhu. Rok 2013 tedy přispěl částkou přes 30 miliard Kč do státního rozpočtu. I když je možné, že zvyšování daňových sazeb mohlo mít i negativní vliv, protože domácnosti ještě více spořily. Ekonomice se podařilo dostat z krize až na přelomu roku 2014. Jak je dále patrné z grafu, DPH v následujících letech nijak výrazně neovlivňovalo vývoj HDP. DPH i HDP meziročně rostli s menšími výkyvy, a to až do roku 2020. V tomto roce došlo díky pandemii ke krizi, která zapříčinila uzavření obchodů a služeb. Z tohoto důvodu výběr inkasa DPH poklesl do záporných hodnot a i díky tomu, příjmy do státního rozpočtu z této daně klesly o 5 miliard Kč. Na poklesu HDP mělo podíl i snížení výběru DPH, stejně ale jako i mnoho dalších příčin.

7.2. Vliv DPFO na vývoj HDP

Nyní se tedy bude zabývat přímými daněmi. Nejprve budeme s vývojem HDP srovnávat DPFO. Na následujícím grafu je, oproti předchozímu, vidět již větší rozdíl mezi křivkami a je vidět, že v řadě výkyvů se neshodují. První sledované roky nejsou z důvodu velkého výkyvu

v roce 1994 zcela srovnatelné. Je ale jisté, že v počátku existence ČR byl výnos z DPFO významným příjmem do státního rozpočtu.

Obrázek 15: Vývoj tempa růstu DPFO a HDP

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ, 2021 a finanční správa, 2021

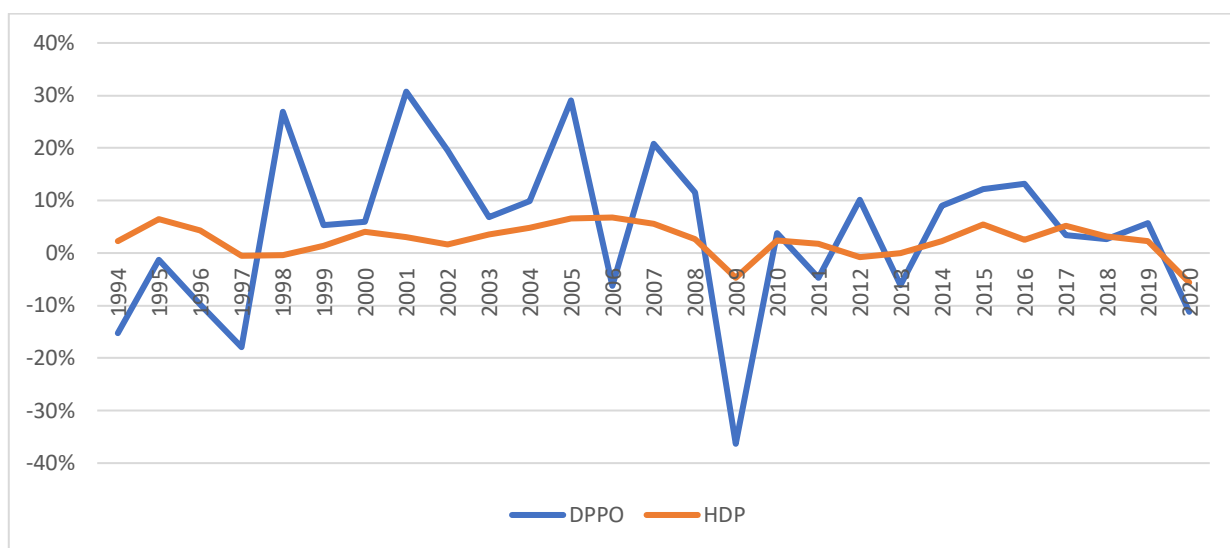
Na grafu je znázorněn vývoj meziročního tempa DPFO a HDP. Změna, která nastala u výběru DPFO mezi lety 1993 a 1994, je výjimkou a nedá se posuzovat v kontextu následujícího období. Přímka tedy vypadá, že výrazně klesá, je však zkreslená. Daň měla stále velké výnosy až do roku 1996 a byla tedy důležitým příjmem do státního rozpočtu. HDP ale začalo klesat již v roce 1996. Roky 1997 a 1998 znamenaly pro HDP období dna a v tuto dobu mělo i DPFO propad a růst výběru inkasa se zpomalil na polovinu. Snižování daňových sazeb a změny pásem stále probíhaly v průběhu těchto let, a to s cílem snížení daňové zátěže obyvatelstva. Propad ve výběru daně nastal až v roce 1999 a rok poté. HDP však již od roku 1999 začalo opět růst. Růst HDP byl až na výkyv v roce 2002 konstantní, a to až do počátku krize v roce 2008. U DPFO tomu tak ale není. Sledovat vývoj DPFO a jeho vliv na HDP je těžké, a to zejména z důvodu stále se měnící daňové základny a jejich sazeb. Díky tomu je složité posoudit, jak velký vliv měly daňové změny na jejich vývoj. Na grafu je vidět značný rozdíl ve vývoji křivek, kdy výběr DPFO byl např. jeden rok velmi silný a další rok klesl až do záporných hodnot. Roky 2004 a 2005 jsou zvláštními lety, protože pro většinu daní znamenaly výrazný růst ve výběru inkasa. Pro tuto daň tomu tak ale nebylo, i když rok 2005 přinesl příznivé výsledky. Nebyl to ale tak znatelný rozdíl jako u daní ostatních.

Proto se tedy podíváme na vývoj inkasa daně až od roku 2008, kdy byl zrušen předešlý progresivní model a zavedla se pouze jedna přímá sazba. Rok 2008 byl tedy v rámci DPFO ovlivněn jak velkou daňovou změnou, tak přicházející krizí. Díky daňové úlevě pro vyšší příjmové kategorie obyvatelstva a propouštění zaměstnanců i díky přicházející krizi, nastal propad výběru daně již v roce 2008. V následujícím roce se pak ještě zvýšil. V roce 2010 bylo zaznamenáno už zlepšení, a to jak u DPFO, tak i u HDP, které rostlo velmi podobně. Celkově je vidět na dalším vývoji DPFO, že pokud roste HDP, roste také i výnos inkasa DPFO. Tento efekt je však vidět právě až od roku 2008. Výjimku tvoří pouze roky 2016 a 2018. V roce 2016 kleslo HDP z původních 5,4 % na 2,5 % a inkaso DPFO vzrostlo ze 4,9 % na 10,4 %, což je v zásadě opačný výsledek. Bylo to způsobené převážně růstem zaměstnanosti a zvyšováním mezd, a zároveň zvýšením zisků u samostatně podnikajících osob. Obdobný výkyv byl i v roce 2018, ten však již nebyl tak znatelný. HDP pokleslo z 5,2 % na 3,2 % a inkaso DPFO stoupl z 11,5 % na 12,9 %. Nejvyšší příjem měly fyzické osoby ze závislé činnosti, ostatní položky byly nižší, než se očekávalo. Posledním sledovaným rokem je rok 2020, kdy přišla koronavirová krize, která způsobila oslabení ekonomiky. Příjmy inkasa DPFO byly nižší, nešly však do záporných hodnot. Převážně díky tomu, že i přes uzavření provozoven, byla řada zaměstnanců převedena na home office, a tudíž pracovali stále stejně. V řadě případů pokud zaměstnanci nemohli pracovat, např. v kamenné prodejně a museli zůstat doma, byla jim nadále vyplácena celá mzda.

7.3. Vliv DPPO na vývoj HDP

Poslední daní, kterou budeme porovnávat, je DPPO. Na následujícím grafu je vidět, že DPPO měla v průběhu let nejvyšší výkyvy, které dosahují výrazně vyšších hodnot, než výkyvy HDP. Pro představu nejvyšším bodem vývoje HDP je rok 2006 s hodnotou 6,8 %. Naopak u DPPO je to 31 % v roce 2001. Tím je tedy způsobeno, že křivka vývoje HDP je výrazně více zploštělá oproti křivce vývoje DPPO. Když tedy budeme mluvit o této dani, jedná se v rámci HDP o tvorbu hrubého fixního kapitálu. Již prvotním cílem od zavedení této daně v roce 1993 bylo snižování sazby daně a celkově daňové zátěže, na které také závisí i výše základu daně. Výše odvedené daně u podnikatelů se určuje z jejich zisku. Zisk představuje finanční prostředky firmy, které se poté dají přetvořit na jednotlivé investice, které právě tvoří hrubý fixní kapitál. Pokud je tedy jejich daňová zátěž nižší, představuje to větší možnost a prostředky pro nové investice.

Obrázek 16: Vývoj tempa růstu DPPO a HDP

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ, 2021 a finanční správa, 2021

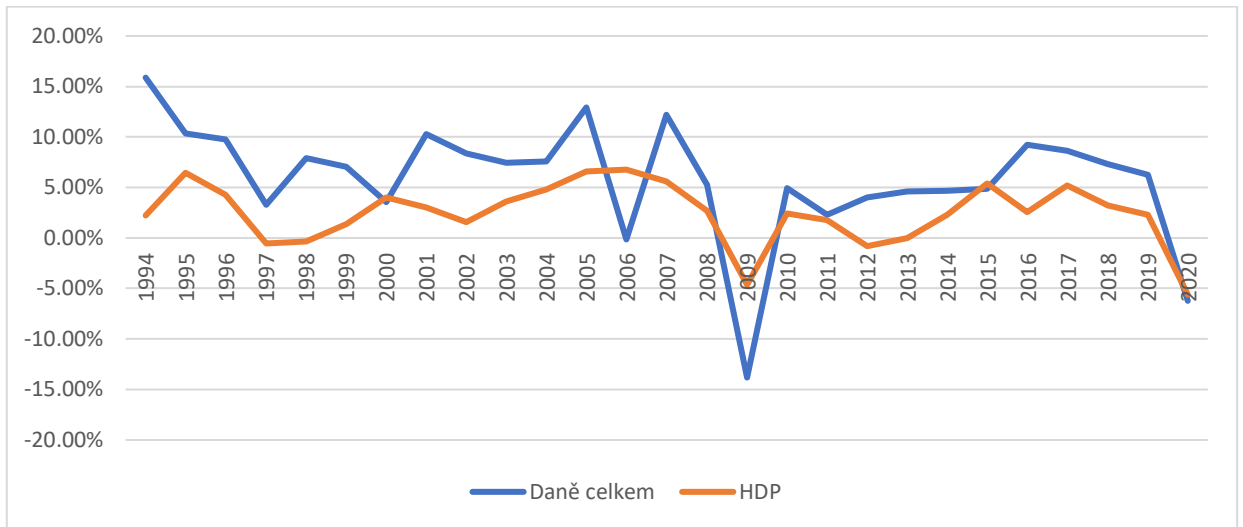
Již z předešlých kapitol víme, že se sazba daně postupně snižovala z původních 45 % až na dnešních 19 %, což je v rámci sazby daně snížení daňové zátěže o více než polovinu, konkrétně tedy o 26 %. Snížení daně ale není vždy tak jednoznačné, protože i zde stále figurovaly změny základu daně, kterých také proběhla celá řada. Až do roku 1997 se postupně výběr inkasa daně snižoval, a to docela výrazným tempem. Menší výjimkou byl rok 1995, kdy se mírně zvýšil výběr daně. HDP bylo v té době na svém vrcholu, kdy zde právě svou roli hrálo také zvýšení investic. Z tohoto důvodu byla v každém následujícím roce snížena daňová sazba, což však moc nepomáhalo. V roce 1998 byla daňová sazba snížena o 4 %, tedy na 35 %, a v tomto roce se výnos daně prudce zvýšil. K velkému snížení sazby daně došlo také následkem poklesu ekonomiky v roce 1997. Cílem tohoto snížení bylo opětovné oživení ekonomiky. V roce 2000 se snížila sazba o další 4 %. V tuto dobu byla již ekonomika na vzestupu. Díky tomu vznikalo příznivé prostředí pro vstup do podnikání a omezení šedé ekonomiky. Následující roky se, jak ekonomika, tak daň, vyvíjela velmi pozitivně. Rok 2004 přinesl celou řadu změn v rámci této daně. Tyto změny byly popsány v kapitole 5. Pro vývoj HDP byly tyto změny zásadní, protože jednotlivé změny měly svůj význam. Podstatnou změnou bylo zejména navýšení počtu plátců daně a podaných daňových přiznání a s tím i velmi vysoké zvýšení investic. Převážně bylo zvýšení investic způsobeno také možností volného obchodu s EU. Tyto změny se projevily v roce 2005, kdy ekonomický růst byl těsně před svým vrcholem, a výnosy z daně byly jedny z nejvyšších. Rok 2006 byl pro HDP nejvyšším dosavadním vrcholem. Pozitivní vývoj výběru daně nadále ovlivňovalo snižování sazby daně. Rok 2008 byl rokem změn. Pro DPPO bylo stanoveno poslední snižování sazeb po jednom procentu za rok až do roku 2010. Vývoj HDP

již začínal pociťovat hospodářskou krizi. Rok 2009 byl ve znamení propadu všech ukazatelů ekonomiky. Právě DPPO byla jedním z prvků, který krize zasáhla velmi výrazně, a právě pokles výběru této daně byl opravdu výrazný. Řada podniků zkrachovala nebo musela propouštět zaměstnance. Díky globálnímu měřítku krize byl omezen i vývoz do zahraničí a díky následným nízkým ziskům se omezily investice. V roce 2010 byl ustálen vývoj DPPO, kdy konečnou sazbou je sazba 19 %. V tomto roce byl vývoj hrubého kapitálu shodný s vývojem výběru daně, tedy kolem 4 %. Následující roky se ekonomika dostávala z krize a vývoj příjmů z této daně ji kopíroval. Výběry daně do roku 2013 byly velmi kolísavé. V roce 2014 byl opět zaznamenán růst ekonomiky, na níž měl právě velký vliv růst podílu investic a s nimi i nárůst výběru DPPO. Následující dva roky se vývoj nelišil. Mezi lety 2017 až 2019 se vývoj inkasa daně a HDP vyvíjely velmi obdobně, a to s mírně klesající tendencí. Koronavirová krize v roce 2020 přinesla po delší době opětovný propad do záporných hodnot, až na -11 %. Překvapivě však propad nebyl tak znatelný jako v roce 2009. Byly sice převážně uzavřeny „kamenné“ prostory firem a byl omezen prodej zboží, ale řada firem, tam, kde byla možnost práce v online prostředí, přesunula své zaměstnance právě tam, a tak jejich provoz nebyl tak omezen. Řada firem si také zařídila online obchody a svůj prodej přemístila tam. V roce 2009 mělo HDP hodnotu -4,7 % a výběr daně poklesl o 36 %. Oproti tomu v roce 2020 kdy HDP bylo ještě nižší tedy -5,6 %, pokles výběru daně byl jen -11,2 %, což je třikrát menší propad. Je však otázkou, jaký vývoj nastane v roce 2021.

7.4. Vliv všech daní na vývoj HDP

Jako poslední porovnáme vývoj všech daní daňové soustavy ČR oproti vývoji HDP. Nebudeme již ale porovnávat jednotlivé roky, protože podrobný vývoj u zásadních daní jsme již probrali výše. Ostatní dílčí daně nejsou pro celkový vývoj příliš podstatné a jejich podrobné zkoumání by bylo již nad rámec této práce. Podíváme se tedy čistě na jejich celkovou podobnost.

Obrázek 17: Vývoj tempa růstu všech daní a HDP

Zdroj: Vlastní zpracování z dat ČSÚ, 2021 a finanční správa, 2021

Na grafu vidíme, že výkyvy mezi jednotlivými křivkami nejsou již tak značné, ale je vidět, že opět do roku 2008 se křivky výrazně odlišují a poté je jejich vývoj mnohem podobnější. Je tedy vidět, že daňová reforma v roce 2008 ukotvila jednotlivé daně, u kterých se již nevyskytují tak velké výchylky a inkasa daní se vyvíjejí více podobně jako HDP. Dalo by se tedy říci, že daně byly zjednodušeny. Tento efekt byl vidět i u předešlých grafů s jednotlivými vybranými daněmi, kdy menší rozdíl je vidět u DPH a větší rozdíl u obou přímých daních. Na grafech je vidět, že pokud klesne nebo roste HDP, je pravděpodobné, že i daně se budou vyvíjet podobně. Není to však pravidlem, protože se u všech daních objevují výjimky. Obzvláště u DPPO je vidět celá řada výjimek, ty jsou však způsobeny převážně vnitřním prostředím. V případě vlivů vnějšího prostředí se HDP i daně vyvíjejí stejně, i když u každé z nich se to projeví v jiné míře. Z grafu výše je patrné, že negativními vnějšími vlivy jsou různé globální krize. Za pozitivní vnější vliv by se dal považovat vstup ČR do EU. Celkově tedy lze konstatovat, že každá daň ovlivňuje příjmy státního rozpočtu a zároveň mimo jiné také jednotlivé složky HDP.

7.5. Korelační analýza vlivu daní na HDP

Nakonec jsme pomocí korelační analýzy určili závislost mezi jednotlivými daněmi a HDP. Data, která byla pro korelační analýzu použita, jsou meziroční tempo růstu HDP a meziroční tempo růstu výběru inkasa jednotlivých daní. Budeme tedy zkoumat, zda existuje korelace mezi tempem růstu daní a tempem růstu HDP.

Abychom mohli vymežit vztah mezi jednotlivými daty, musíme je vyjádřit pomocí statistického ukazatele, kterým je Pearsonův korelační koeficient. Ten představuje sílu lineárního vztahu, kdy platí: $-1 \leq r \leq 1$

Pokud výsledek vyjde záporně, znamená to, že jde o negativní lineární korelaci. Naopak pokud výsledek bude kladný, jedná se o kladnou lineární korelaci. V případě, že výsledek vyjde nula, neexistuje mezi hodnotami žádná lineární korelace. Čím blíže je výsledek krajním hodnotám, tím je výsledek lineární korelace silnější. (Kubanová, 2003)

Existují také hranice, které určují, jakou míru závislosti hodnoty mezi sebou mají, podle Evansovy příručky jsou stanoveny následovně:

1. Velmi slabá korelace – 0,00 – 0,19
2. Slabá korelace – 0,20 – 0,39
3. Střední korelace – 0,40 – 0,59
4. Silná korelace – 0,60 – 0,79
5. Velmi silná korelace – 0,80 – 1,00 (Kubanová, 2003)

Tabulka 5: Korelační analýza - vlivu daní na HDP

Druh daně	Výsledná hodnota	Míra závislosti
DPH	0,53	Střední kladná korelace
DPFO	0,45	Střední kladná korelace
DPPO	0,41	Střední kladná korelace
Daně celkem	0,66	Silná kladná korelace

Zdroj: vlastní zpracování

Hodnoty, které vyšly, prokazují, že existuje závislost mezi jednotlivými druhy daní a HDP.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce byla komparativní analýza a vyhodnocení vlivu daně z příjmu a DPH na vývoj HDP v České republice v retrospektivě od roku 1992 do současnosti.

Abychom mohli provést komparativní analýzu vlivu daní na HDP, museli jsme nejprve určit teoretický rámec HDP a daní, ve kterém je vyjádřen vztah mezi nimi. Jak je všeobecně známo, vývoj HDP v čase v podstatě koreluje s vývojem hospodářského cyklu. Znamená to tedy, že změny v hospodářském cyklu se přímo odrážejí do tempa růstu HDP. Jak již bylo zmíněno, obecná ekonomická teorie nepochybuje o vztahu mezi velikostí výběru daní a celkovým stavem ekonomiky, který je vyjadřován právě prostřednictvím HDP. Z rozboru vývoje HDP v ČR vyplynulo, že má dlouhodobě rostoucí tendenci. Byla ale zaznamenána tři dna, a to v roce 1993, v letech 1997 až 1998 a v roce 2009. Další propad pak byl zaznamenán v roce 2020, což jasně koresponduje s ekonomickými krizemi.

Dále jsme proto zkoumali vztah mezi daňovými sazbami a daňovými příjmy vlády, a to zejména pomocí tzv. Lafferovy křivky, ze které vyplývá, že je důležité nastavit daňovou sazbu tak, aby nebyla příliš vysoká nebo nízká, tedy aby byla v nejefektivnějším bodě. Praktické ověření této teorie můžeme pozorovat i v ČR, kdy například při postupném snižování sazby DPPO, jejich výnosy stále stoupají. Je však pravdou, že sazba daně není jediný faktor, který ovlivňuje objem výběru daně. Tato situace funguje pouze v případě teoretické Lafferovy křivky. V případě křivky empirické je již situace sporná.

V rámci zkoumání daní bylo proto nutné v první řadě projít, jak se vyvíjely jejich sazby a základy daní, které daně nejvíce ovlivňují, a jak byl vysoký výběr inkasa daní v čase. U daní nepřímých, v našem případě DPH, bylo hlavním dlouhodobým cílem v ČR zvyšovat sazby. DPFO si prošla velkým počtem změn a hlavním cílem reforem bylo jednak jejich zjednodušení a zpřehlednění, a zejména zmírnění daňového zatížení. DPPO také směřovala k postupnému snižování daňové zatížení a díky tomu k motivaci k podnikání.

Hlavní částí vlastní práce bylo provedení komparativní analýzy vlivu daní na HDP. Provedli jsme dílčí analýzy vlivu DPH, DPFO a DPPO a na závěr celkovou analýzu vlivu všech daní.

V případě DPH a HDP bylo již při prvním pohledu na graf vidět jejich vzájemná souvislost. Obě křivky se pohybují ve vlnách společně, jen s tím rozdílem, že HDP bylo svým vývojem vždy o krok napřed, přesněji většinou o jeden rok. Vzájemný vztah můžeme vidět

převážně ve spotřebě domácností, protože pokud domácnosti více nakupují zboží a služby, díky tomu roste i výnos DPH. Zde právě vzniká přímá závislost mezi růstem HDP a růstem DPH obecně. V opačném případě, pokud se zvýší sazba DPH, lidé mohou díky zdražení začít více špořit. Příkladem této situace jsou roky 2012 a 2013, kdy byla zvýšena snížená sazba, která obsahuje zboží základní potřeby. Výnosy daně byly sice vyšší, ale spotřeba domácností se snížila. Domácnosti musely kupovat základní zboží, ale omezily nákup zboží jiného.

V případě DPFO byl oproti předchozí dani vidět již větší rozdíl mezi křivkami. Je vidět, že v řadě výkyvů se vývojové křivky neshodují. U této daně bylo těžké pozorovat vzájemnou závislost, obzvláště do roku 2008, kdy struktura daně byla velmi složitá a často se měnila. I její vývojová křivka byla velmi různorodá. Po zavedení přímé sazby v roce 2008 je již vidět na dalším vývoji, že pokud roste HDP, roste i výnos DPFO. Nastal však výkyv v roce 2016, kdy výběr DPFO rostl a HDP klesalo. To bylo však způsobeno růstem zaměstnanosti.

DPPO měla v průběhu let nejvyšší výkyvy, které dosahují výrazně vyšších hodnot než výkyvy HDP. Optimální nastavení této daně je pro vývoj ekonomiky mimořádně důležité, protože zdaňuje podnikatele, kteří svůj zisk přetváří do investic. Proto je u této daně velmi podstatné nastavit optimální zdanění, aby vznikla motivace k podnikání. Tato daň je velmi citlivá na změny v ekonomice, jak v podobě růstu, tak poklesu. Rok 2009 je toho důkazem, protože v důsledku krize propadl výběr daně více než o jednu třetinu.

V případě hodnocení všech daní je viditelné, že výkyvy mezi jednotlivými křivkami nejsou již tak značné a od daňové reformy v roce 2008 je tedy vidět, že jednotlivé daně byly ukotveny a dále se pak již nevyskytují velké výchylky a inkasa daní se vyvíjejí více podobně jako HDP. V závěru byla ještě doplňkově provedena korelační analýza, která rovněž ukázala, že existuje závislost mezi jednotlivými druhy daní a HDP.

Lze tedy konstatovat, že i když se způsob výběru daní v ČR mezi lety 1993 a 2020 měnil a vyvíjel, byly nalezeny shody mezi výběrem daní a vývojem HDP, a to zejména v případě DPH, která je na vývoj HDP nejvíce navázána. U ostatních daní závislost s HDP také existuje, a to zejména u DPPO, ale jejich vztah není tak jednoznačně viditelný jako u DPH. Z makroekonomického hlediska je totiž podstatné, jaká je u DPPO stanovena daňová sazba a jak tedy tato daň zatíží firmy jako takové. Čím vyšší je totiž zdanění, tím menší mají firmy zisk a tím pádem mají menší možnost vytvářet investice. Celkově můžeme ale konstatovat, že byl prokázán vliv daní na vývoj HDP v ČR.

POUŽITÁ LITERATURA

ABREŠEK Andrej. *Historie daňových reforem*. Diplomová práce. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni. Fakulta ekonomická, 2014. Získáno z:

https://dspace5.zcu.cz/bitstream/11025/14611/1/Abresek_K11N0007_DP2014.pdf

BRČÁK, Josef et al. *Makroekonomie: makroekonomický přehled*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2018. ISBN 978-80-7380-708-5.

CERGE-EI. *Bilance české ekonomiky od roku 1989*. [online] Institut pro demokracii a ekonomickou analýzu. Projekt Národohospodářského ústavu Akademie věd ČR, v.v.i. 17. 11. 2019 [cit. 15. 4. 2021] Dostupné z: <https://idea.cerge-ei.cz/zpravy/bilance-ceske-ekonomiky-od-roku-1989>

Český statistický úřad (ČSÚ). *Makroekonomická výkonnost* [online] 2006 [cit. 24. 3. 2021] Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549811/kap2.1..pdf/1ff3529b-5377-4df0-8ce2-eece8ebe5af1f?version=1.0>

Český statistický úřad (ČSÚ). *Vývoj české ekonomiky* [online] 30. 6. 2005 [cit. 24. 3. 2021] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/ff0036b2ba>

Český statistický úřad (ČSÚ). *Vývoj české ekonomiky v roce 2006* [online] 16. 3. 2007 [cit. 24. 3. 2021] Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549863/110906q402.pdf/bcef8623-4f53-49c2-8f46-1a1c512c0412?version=1.0>

Český statistický úřad (ČSÚ). *Vývoj české ekonomiky v roce 2007* [online] březen 2008 [cit. 24. 3. 2021] Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549867/1109-07-q4int-2.pdf/68a84287-9ea9-4a04-9900-029b6044184b?version=1.0>

Český statistický úřad (ČSÚ). *Vývoj české ekonomiky v roce 2010* [online] 17. 3. 2011 [cit. 24. 3. 2021] Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549901/e110910q4t.pdf/f5c19bae-b42f-4001-a09c-6578c0720a29?version=1.0>

Český statistický úřad (ČSÚ). *Vývoj české ekonomiky v roce 2011* [online] 14. 3. 2012 [cit. 24. 3. 2021] Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549911/110911q4a.pdf/fd0f62e2-38b0-4924-8fee-8c56d668e84d?version=1.0>

- Český statistický úřad (ČSÚ). *Vývoj české ekonomiky v roce 2012* [online] 19. 3.2013 [cit. 24. 3. 2021] Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/20549921/110911q4a.pdf/ad87d367-289c-4d52-9822-f326eec19365?version=1.0>
- Český statistický úřad (ČSÚ). *Vývoj české ekonomiky v roce 2013* [online] 17. 3.2014 [cit. 24. 3. 2021] Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/20549933/110913q4a-1+po+uprave.pdf/5bb293d9-0744-4405-9d6a-4f8fd02c615c?version=1.0>
- Český statistický úřad (ČSÚ). *Vývoj ekonomiky České republiky v roce 2014*. [online] 23. 3. 2015 [cit. 25. 3. 2021] Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/27285583/320193-14q4a.pdf/23b754fc-678c-405c-9648-f984717339ac?version=1.0>
- Český statistický úřad (ČSÚ). *Vývoj ekonomiky České republiky v roce 2015*. [online] 24. 3. 2016 [cit. 25. 3. 2021] Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/20549951/320193-15q4a.pdf/2dbaba6f-207f-48ad-ac07-759ca9283a8e?version=1.3>
- Český statistický úřad (ČSÚ). *Vývoj ekonomiky České republiky v roce 2016*. [online] 22. 3. 2017 [cit. 25. 3. 2021] Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/32906842/320193-16q4a.pdf/f1ec618e-ba98-48f0-b235-d5a628ce112d?version=1.0>
- Český statistický úřad (ČSÚ). *Vývoj ekonomiky České republiky v roce 2017*. [online] 23. 3. 2018 [cit. 25. 3. 2021] Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/58775432/320193-17q4a.pdf/4df01eb0-facf-40c6-898a-c239bd0539b3?version=1.0>
- Český statistický úřad (ČSÚ). *Vývoj ekonomiky České republiky v roce 2018*. [online] 15. 4. 2019 [cit. 25. 3. 2021] Dostupné z:
<https://www.czso.cz/documents/10180/62225666/32019318q4a.pdf/35248645-8be2-4fd6-9cd8-d7d984b44362?version=1.0>
- Český statistický úřad (ČSÚ). *Základní tendence ekonomického a sociálního vývoje České republiky v letech 2000 až 2004* [online] 20. 12. 2014 [cit. 24. 3. 2021] Dostupné z:
https://www.czso.cz/csu/czso/13-2105-05-v_letech_2000_az_2004-

1_2_zakladni_tendence_ekonomického_a_socialniho_vyvoje_ceske_republiky_v_letech_2000_az_2004

FINANČNÍ SPRÁVA. *Údaje z výběru daní* [online] © 2013 – 2021, Finanční správa [cit. 20. 2. 2021] Dostupné na: <https://www.financnisprava.cz/cs/dane/analyzy-a-statistiky/udaje-z-vyberu-dani>

FLEKAČOVÁ, Monika. *Daňové reformy v ČR a jejich zhodnocení*. Bakalářská práce. Pardubice: Univerzita Pardubice. Fakulta ekonomicko-správní 2016. Získáno z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/65810/FlekacovaM_DanoveReformy_RP_2016.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Hrubý domácí produkt v České republice [online] © Finance v praxi. 2017 – 2021 [cit. 10. 2. 2021] Dostupné na: <https://www.financevpraxi.cz/makroekonomie-ekonomicka-vykonnost>

INDROVÁ, Iveta. *Právní úprava sazby DPH a její vývoj*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta 2012. Získáno z: https://is.muni.cz/th/e0dl4/Pravni_uprava_sazby_DPH_a_jeji_vyvoj.pdf

JUREČKA, Václav a kol. *Makroekonomie*. 3. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. ISBN 978-80-271-0251-8.

KLAK, Jan. *České daně v závěru "první pětiletky"* [online] Hospodářské noviny 17. 1. 1997 [cit. 3. 3. 2021] Dostupné z: <https://archiv.ihned.cz/c1-905275-ceske-dane-v-zaveru-prvni-petiletky>

KOZELSKÝ, Tomáš. *Osobní daně v Evropské unii* [online] EU Office České spořitelny, květen 2013 [cit. 3. 3. 2021] Dostupné na: https://www.csas.cz/static_internet/cs/Evropska_unie/Specialni_analyzy/Specialni_analyzy/Prilohy/euspa_osobni_dane_v_evropske_unii.pdf

KUBANOVÁ, Jana. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*. Bratislava: Statis, 2003. ISBN 80-85659-31-X.

KUBÁTOVÁ, Květa. *Daňová teorie: úvod do problematiky*. 2., aktualizované vydání. Praha: ASPI, ©2009. ISBN 978-80-7357-423-9.

- MARVAL, Jindřich. *Daňová kvóta v ČR*. Brno: Centrum výzkumu konkurenční schopnosti české ekonomiky, červen 2006, ISSN 1801-4496. Získáno z:
<https://is.muni.cz/do/econ/soubory/oddeleni/centrum/papers/wp2006-03.pdf>
- Ministerstvo financí České republiky (MFČR). *Makroekonomická predikce České republiky*. [online] leden 2021 [cit. 15. 4. 2021] Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/makroekonomika/makroekonomicka-predikce/2021/makroekonomicka-predikce-leden-2021-40599>. ISSN 1804-7971.
- Ministerstvo financí České republiky (MFČR). *Zpráva o realizaci reformy veřejných financí*. [online] červen 2006 [cit. 15. 4. 2021] Dostupné z:
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXwYi907rwAhXnh4sKHVnZAnoQFjAAegQIAhAD&url=https%3A%2F%2Fwww.mfcr.cz%2Fassets%2Fcs%2Fmedia%2FRVF-2003-2006-Zprava-30-06-2006-o-realizaci-RVF-komplet.pdf&usg=AOvVaw364yB6L_KQL2UA4Zk7AoLQ
- Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) *Analýza vývoje ekonomiky ČR a odvětví v působnosti MPO za rok 2008* [online] 19. 5. 2009 [cit. 24. 3. 2021] Dostupné z:
<https://www.mpo.cz/dokument47753.html>
- Ministerstvo průmyslu a obchodu (MPO) *Analýza vývoje ekonomiky ČR a odvětví v působnosti MPO za rok 2009* [online] 28. 5. 2010 [cit. 24. 3. 2021] Dostupné z:
<https://www.mpo.cz/dokument66054.html>
- MYANT, M. R. *Vzestup a pád českého kapitalismu: ekonomický vývoj České republiky od roku 1989*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2288-2.
- OECD. *Tax revenue* [online] © Organisation for Economic Co-operation and Development 2020 [cit. 15. 2. 2021] Dostupné na: <https://data.oecd.org/tax/tax-revenue.htm#indicator-chart>
- SAMUELSON, Paul Anthony a NORDHAUS, William D. *Ekonomie*. Praha: Svoboda, 1991. ISBN 80-205-0192-4.
- STIBŮRKOVÁ, Jana. *Daňová soustava*. Kunovice: Evropský polytechnický institut, 2010. ISBN 978-80-7314-210-0.
- ŠINDELKA, Vladimír. *Inkaso daně z příjmů PO stále vyšší* [online] Finance.cz 8. 9. 2006 [cit. 20. 2. 2021] Dostupné z: <https://www.finance.cz/zpravy/finance/75771-inkaso-dane-z-prijmu-po-stale-vyssi/>

VÁLEK Lukáš. *Vývoj zdanění příjmů fyzických osob ze závislé činnosti*. Bakalářská práce.

Brno: vysoké učení technické v Brně. Fakulta podnikatelská 2015. Získáno z:

https://www.vutbr.cz/www_base/zav_prace_soubor_verejne.php?file_id=105354

VANČUROVÁ, Alena, LÁCHOVÁ, Lenka a ZÍDKOVÁ, Hana. *Daňový systém ČR 2020*.

Praha: Wolters Kluwer, 2020. ISBN 978-80-7598-887-4.

VLÁDA ČR. *Historie minulých vlád* [online] (c) 2009-2021 [cit. 24. 3. 2021] Dostupné z:

<https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/!-zprava-vlady-o-stavu-ceske-spolecnosti---oddil-3-2129/>

VOLEJNÍKOVÁ, Jolana. *Makroekonomie I., pro bakalářské studium, II. Díl. Distanční*

opora. Pardubice: Univerzita Pardubice 2019. ISBN 978-80-7560-221-3

Zákon č. 222/1992 Sb., o dani z přidané hodnoty

Zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty

Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Zákon č. 353/2003 Sb. o spotřebních daních

PŘÍLOHY

Příloha A – Vývoj inkasa jednotlivých druhů daní mezi lety 1993 až 2020

Příloha B – Vývoj tempa růstu inkasa vybraných daní mezi lety 1993 až 2020

PŘÍLOHA A – VÝVOJ INKASA JEDNOTLIVÝCH DRUHŮ DANÍ MEZI LETY 1993 AŽ 2020

(V mil. Kč.)

DRUH PŘÍJMU	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Daň z přidané hodnoty celkem	77 104	85 849	94 801	109 313	117 573	119 358	138 282	145 908	151 886	155 209	164 856	184 320	204 941	217 394
Daň z příjmů právnických osob	66 221	56 124	55 383	49 968	41 020	52 064	54 819	58 088	75 940	90 737	96 978	106 526	137 432	128 865
Daň z příjmů fyzických osob z příznání	3 486	14 240	14 815	15 843	15 880	16 530	17 103	16 546	18 796	21 901	22 131	24 040	26 583	17 854
Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti	24 781	35 039	45 126	54 102	60 642	65 039	66 881	72 749	78 530	86 591	94 653	102 627	110 662	111 633
Daň z příjmů vybíraná srážkou § 36	6 169	14 115	17 302	21 038	22 520	24 881	20 658	16 146	18 045	16 755	20 625	12 098	11 242	14 003
Daň z příjmu fyzických osob celkově	34 436	63 394	77 243	90 983	99 042	106 450	104 642	105 441	115 371	125 247	137 409	138 766	148 487	143 490
Celkem Daň z příjmu	100 657	119 518	132 626	140 951	140 062	158 514	159 461	163 529	191 311	215 984	234 387	245 291	285 919	272 356
Celkem ze všech daní	190 355	220 573	243 423	267 127	275 950	297 727	318 661	329 922	363 902	394 286	423 517	455 547	514 398	513 690

DRUH PŘÍJMU	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Daň z přidané hodnoty celkem	235 844	254 939	253 464	269 582	275 188	278 052	308 300	322 662	331 604	349 460	381 435	413 013	431 311	426 198
Daň z příjmů právnických osob	155 674	173 590	110 543	114 746	109 312	120 461	113 052	123 179	138 140	156 401	161 803	166 131	175 649	155 998
Daň z příjmů fyzických osob z příznání	17 003	17 749	5 565	7 987	2 939	3 261	2 680	1 128	2 498	6 849	7 617	7 841	9 893	5 735
Daň z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti	126 388	115 180	111 042	111 842	119 373	119 787	126 134	130 867	136 125	149 392	169 241	193 676	216 290	229 339
Daň z příjmů vybíraná srážkou § 36	15 700	19 299	19 189	19 298	19 848	20 781	20 488	24 029	25 099	24 462	24 814	26 255	27 706	25 609
Daň z příjmu fyzických osob celkově	159 091	152 228	135 797	139 127	142 160	143 830	149 303	156 024	163 723	180 702	201 671	227 772	253 889	260 683
Celkem Daň z příjmu	314 765	325 818	246 340	253 873	251 472	264 290	262 354	279 203	301 862	337 103	363 474	393 902	429 538	416 681
Celkem ze všech daní	576 473	606 645	522 801	548 466	561 183	583 567	610 597	638 982	670 167	732 197	795 572	853 634	907 039	850 732

Zdroj: Finanční správa, 2021

PŘÍLOHA B – VÝVOJ TEMPRA RŮSTU INKASA VYBRANÝCH DANÍ MEZI LETY 1993 AŽ 2020

(V mil. Kč a %)

DRUHY DANÍ	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Peněžní meziroční rozdíl mezi DPH		8 745	8 952	14 512	8 260	1 785	18 924	7 626	5 978	3 323	9 647	19 464	20 620	12 454
Tempo růstu DPH		11,3%	10,4%	15,3%	7,6%	1,5%	15,9%	5,5%	4,1%	2,2%	6,2%	11,8%	11,2%	6,1%
Peněžní meziroční rozdíl DPFO		28 958	13 849	13 740	8 059	7 408	-1 808	799	9 930	9 876	12 162	1 357	9 722	-4 997
Tempo růstu DPFO		84,1%	21,8%	17,8%	8,9%	7,5%	-1,7%	0,8%	9,4%	8,6%	9,7%	1,0%	7,0%	-3,4%
Peněžní meziroční rozdíl DPPO		-10 097	-741	-5 415	-8 948	11 044	2 755	3 269	17 852	14 797	6 241	9 548	30 906	-8 566
Tempo růstu DPPO		-15,2%	-1,3%	-9,8%	-17,9%	26,9%	5,3%	6,0%	30,7%	19,5%	6,9%	9,8%	29,0%	-6,2%
Peněžní meziroční rozdíl všech daní		30 218	22 850	23 704	8 823	21 777	20 934	11 261	33 980	30 384	29 231	32 030	58 851	-708
Tempo růstu všech daní		15,9%	10,4%	9,7%	3,3%	7,9%	7,0%	3,5%	10,3%	8,3%	7,4%	7,6%	12,9%	-0,1%

DRUHY DANÍ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Peněžní meziroční rozdíl mezi DPH	18 450	19 095	-1 475	16 118	5 607	2 864	30 248	14 362	8 942	17 856	31 975	31 578	18 299	-5 113
Tempo růstu DPH	8,5%	8,1%	-0,6%	6,4%	2,1%	1,0%	10,9%	4,7%	2,8%	5,4%	9,1%	8,3%	4,4%	-1,2%
Peněžní meziroční rozdíl DPFO	15 601	-6 864	-16 431	3 330	3 033	1 669	5 473	6 721	7 698	16 980	20 969	26 100	26 118	6 794
Tempo růstu DPFO	10,9%	-4,3%	-10,8%	2,5%	2,2%	1,2%	3,8%	4,5%	4,9%	10,4%	11,6%	12,9%	11,5%	2,7%
Peněžní meziroční rozdíl DPPO	26 808	17 917	-63 048	4 203	-5 434	11 149	-7 409	10 127	14 961	18 261	5 402	4 328	9 518	-19 651
Tempo růstu DPPO	20,8%	11,5%	-36,3%	3,8%	-4,7%	10,2%	-6,2%	9,0%	12,1%	13,2%	3,5%	2,7%	5,7%	-11,2%
Peněžní meziroční rozdíl všech daní	62 784	30 172	-83 844	25 665	12 717	22 384	27 029	28 386	31 185	62 030	63 375	58 062	53 405	-56 308
Tempo růstu všech daní	12,2%	5,2%	-13,8%	4,9%	2,3%	4,0%	4,6%	4,6%	4,9%	9,3%	8,7%	7,3%	6,3%	-6,2%

Zdroj: Finanční správa, 2021